

JUGOVZHODNA SLOVENIJA

SKOZI KARTOGRAFSKE PRIKAZE

razvojni center
novo mesto

Naslov
Jugovzhodna Slovenija skozi kartografske prikaze

Založnik
**Razvojni center Novo mesto, d. o. o., Podbreznik 15,
8000 Novo mesto
direktor Franci Bratkovič**

Avtorja
Nuša Hudoklin, Vane Urh

Lektoriranje
Mojca Badovinac

Oblikovanje
SOLOS d. o. o.

Prva elektronska izdaja
URL: www.rc-nm.si
Publikacija je brezplačna

junij 2022

Kataložni zapis o publikaciji (CIP)
pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 111582211
ISBN 978-961-91327-5-3 (PDF)

Ta publikacija ni uradno stališče ali mnenje Razvojnega centra Novo mesto, d. o. o.
Za izražena mnenja odgovarjajo avtorji in se zato ta ne morejo šteti za uradno stališče
založnika. Seznam uporabljenih virov in literature je naveden na koncu publikacije.
Uporaba gradiva ali njegovih delov možna le ob navedbi vira.

JUGOVZHODNA SLOVENIJA

SKOZI KARTOGRAFSKE PRIKAZE

Uvodne besede

S publikacijo Jugovzhodna Slovenija skozi kartografske prikaze želimo bralcu podrobneje in nazorneje predstaviti regijo, ki velja v marsikaterem pogledu za eno od najbolj razvitih, na drugi strani pa so pred nami še številni izzivi. Izpostavil bi predvsem tri: ohranitev poseljenosti obmejnih območij, povezati turizem z lokalno pridelavo hrane ter razvijati mala in srednja podjetja, kot protiutež velikim družbam.

Regijo krasi bogata naravna in kulturna dediščina. Pestrost naravnega okolja omogoča različne dejavnosti, na geografsko majhnem območju najdemo bogat živalski in rastlinski svet. Skozi tisočletja so čez naše kraje potekale pomembne migracijske poti o čemer pričajo številna bogata arheološka najdišča in vse to ponuja številne priložnosti, ki jih pogosto ne vidimo in se želimo primerjati predvsem s tujimi okolji. Zavedajoč se tega se mi zdi še toliko bolj pomembno, da najdemo svojo pot in naredimo lastne razmisleke, kakšno prihodnost želimo, kaj so naše prednosti, predvsem pa, da znamo iz naravnih danosti ob sodelovanju in spoštovanju narediti jutrišnji dan prijaznejši do nas in okolja. V gospodarstvu smo že dokazali, da znamo razvijati lastno znanje, ga v sodelovanju z mednarodnim okoljem še nadgraditi in biti med najboljšimi. Na to smo lahko ponosni, zavedamo pa se, da je potrebno v razvoj in raziskave namenjati še več sredstev.

Naj bo ta priročnik v pomoč pri iskanju novih priložnosti, pisanju različnih strategij, razmislekih o prihodnosti ipd. V luči ključnih izzivov prihodnosti – podnebnih sprememb – pa naj bo ta publikacija tudi opomnik pri načrtovanju posegov v prostor. Le ti naj bodo dobro preišljeni in upoštevajo, da narava ni zgolj naša ampak si jo delimo tudi z drugimi prebivalci naše regije – rastlinskim in živalskim svetom.

Franci Bratkovič

direktor Razvojnega centra Novo mesto, d. o. o.

Nagovor predsednika Sveta regije JV Slovenije in župana Mestne občine Novo mesto

Jugovzhodni del Slovenije je regija, ki se lahko naslavlja v mnogih presežkih – je pokrajina izjemnih naravnih lepot in danosti, prijaznih ljudi ter hkrati uspešnega in prodornega gospodarstva, z močno industrijsko tradicijo, zlasti v avtomobilskem in farmacevtskem sektorju. Svojim prebivalcem nudimo odlične življenjske pogoje in ustvarjamo delovna mesta tudi za ljudi izven naše regije.

Še posebej me veseli, da 21 lokalnih skupnosti, ki sestavljajo slovensko jugovzhodno regijo, tesno sodeluje med seboj in so učinkovito povezane z različnimi razvojnimi projekti. Ker razvoj ne poteka brez znanja, sem prepričan, da bomo našo regijo kmalu predstavljali tudi z javno univerzo, za kar si že vrsto let prizadevamo in imamo ustrezne pogoje. Z našimi prizadevanji za izboljšanje cestne infrastrukture z gradnjo 3. in 3a razvojne osi in pospešitvijo že začelih procesov umeščanja ter nato gradnje ustrezne, dovolj hitre in uporabniku prijazne železniške povezave med Ljubljano, Novim mestom in Metliko, ki bo dvotirna in elektrificirana, predvsem pa z ustreznimi potovalnimi časi, bomo še izboljšali našo gospodarsko odprtost in dostopnost regije.

Prav gotovo je naša zavezanost k odličnosti, mednarodno uspešno gospodarstvo in zelena, trajnostna prihodnost tisto, kar lahko ponudimo svetu. Premišljen razvoj Dolenjske, Bele krajine in Kočevsko-ribniške pokrajine bomo še naprej gradili na trdnih temeljih podjetnosti, naravnih danosti, zdravega in varnega življenjskega okolja ter pogumne tradicije izvirnosti in vizionarstva tukajšnjih ljudi.

Gregor Macedoni

predsednik Sveta regije JV Slovenija
in župan Mestne občine Novo mesto

Kazalo

1 Uvod	9
2 Osebna izkaznica regije	12
3 Prebivalstvo Jugovzhodne Slovenije	14
4 Povezovanje mestnih in podeželskih območij	18
5 Gospodarstvo	23
6 Raznolika naravna in kulturna dediščina	31
7 Položaj regije v mednarodnem prostoru	41
8 Jugovzhodna Slovenija in podnebne spremembe	44
9 Viri in literatura	47

Seznam kart

Karta 1:	Teritorialne enote	8
Karta 2:	Položaj regije v mednarodnem prostoru	11
Karta 3:	Središča poselitve	15
Karta 4:	Indeks staranja prebivalstva	16
Karta 5:	Skupni prirast prebivalcev po občinah 2011-2018	17
Karta 6:	Prometne povezave	19
Karta 7:	Dostopnost po cestnem omrežju	20
Karta 8:	Delovne migracije prebivalstva med občinami	21
Karta 9:	Kolesarske povezave	22
Karta 10:	Gospodarske cone	24
Karta 11:	Intenzivnost turizma	26
Karta 12:	Število in razporeditev kmetijskih gospodarstev	28
Karta 13:	Kmetijska zemljišča v zaraščanju	29
Karta 14:	Funkcionalno degradirana območja	30
Karta 15:	Raba tal	32
Karta 16:	Zeleni sistem regije	33
Karta 17:	Gozdni ekosistem	34
Karta 18:	Površinski vodotoki	36
Karta 19:	Vinorodni okoliši	38
Karta 20:	Kulturna dediščina	40
Karta 21:	Vzhodna kohezijska regija	42
Karta 22:	Območno razvojno partnerstvo Pokolpje	43
Karta 23:	Povprečne letne temperature in povprečna višina padavin	45
Karta 24:	Obnovljivi viri energije	46

Karta 1: Teritorialne enote

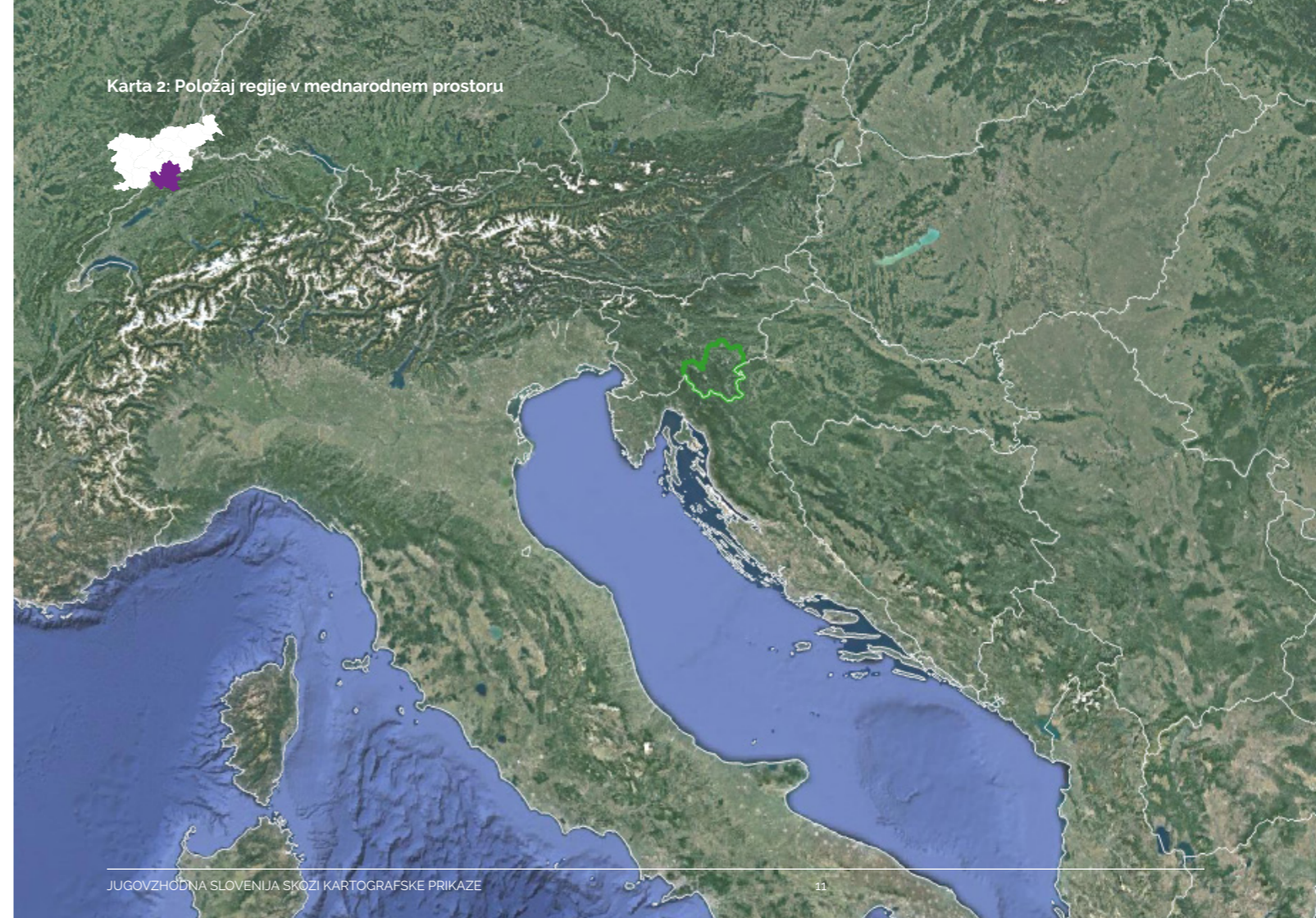
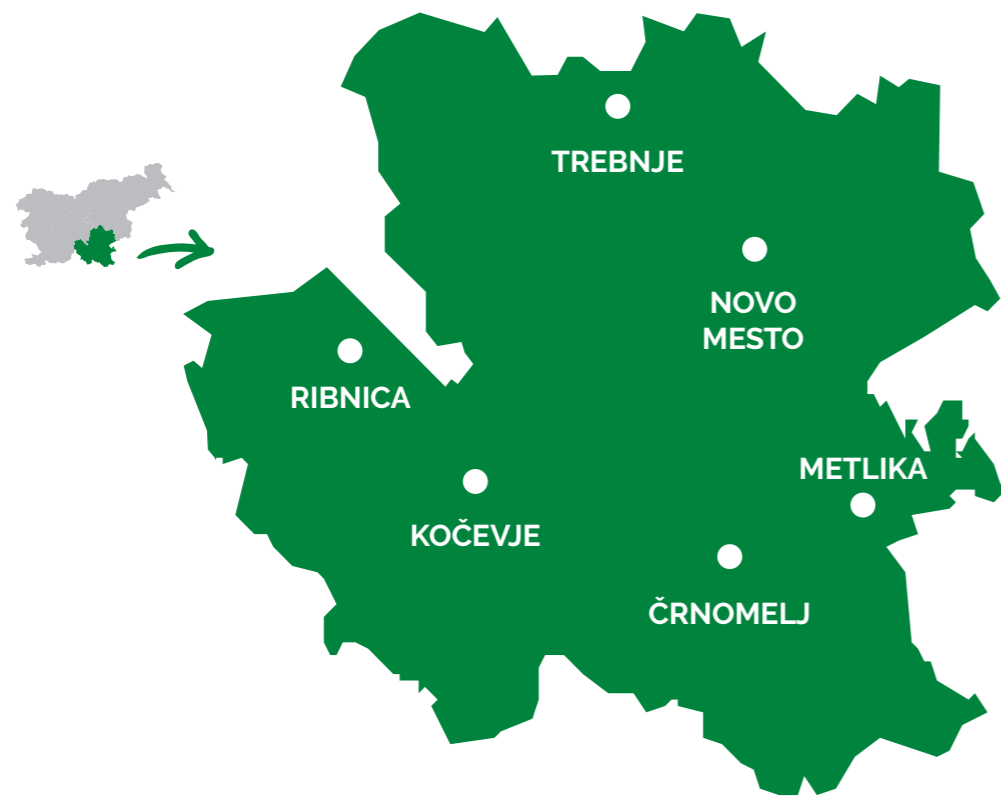

1 Uvod

Regija Jugovzhodna Slovenija je po površini z 2.675 km² največja slovenska regija, ki jo sestavljajo območja Dolenjske, Bele krajine in Kočevsko-Ribniškega. Regija je naravno in družbeno raznolika z značilnimi kulturno-krajinskimi elementi, kot so dežela cvička pod Gorjanci v porečju Krke, gozdnatost Kočevskega roga s kočevskim medvedom ter belokranjski steljniki v dolini reke Kolpe.

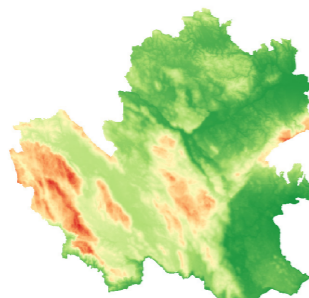
Po stopnji razvitosti, upoštevaje sestavljeni indeks razvojne ogroženosti, je bila regija v obdobju 2014-2020 2. najbolj razvita regija med 12 slovenskimi regijami. Indeks razvojne ogroženosti je pokazal, da je skoraj pol manj ogrožena od povprečne slovenske regije. Regija presega slovensko povprečje predvsem pri kazalnikih razvitosti (produktivnost, dohodek, zaposlenost) in kazalnikih razvojnih možnosti (delež sredstev za raziskave in razvoj v primerjavi z BDP). V primerjavi s slovenskim povprečjem izstopa na področju zaposlenosti in produktivnosti. Med kazalniki ogroženosti izstopa indeks staranja, ki je najnižji med vsemi regijami. Priložnosti in možnosti za razvoj so predvsem posledica prisotnosti večjih gospodarskih družb, ki so tudi med največjimi v državi. Te so izvozno usmerjene in večinoma prisotne v Novem mestu. Regija ima ugodno prometno lego ter raznolike naravne danosti. V regiji so med največjimi nadaljnjimi priložnostmi posodobitev in nadgradnja cestnih in železniških povezav, kar bi izboljšalo njen položaj v mednarodnem prostoru, ter hkrati krepitev ostalih pomembnejših družbenih storitev, kot sta razvoj visokega šolstva in tehnološko podporno okolje.

Prostorsko se regija Jugovzhodna Slovenija v zadnjih letih sooča z intenzivnimi demografskimi in storitvenimi izzivi, kot so povečevanje števila prebivalcev v severnih delih regije, odseljevanje in praznjenje obmejnega območja pokolpja, ohranjanje stopnje poseljenosti mest in podeželja z vzdrževanjem razpršenega vzorca poselitve, sprememba rabe tal in opuščanje vinogradniških območij, romska problematika ter izginjanje nekaterih storitev splošnega pomena iz občinskih središč.

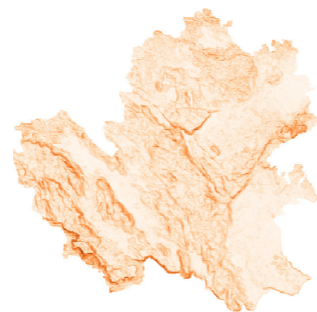

2

Osebna izkaznica regije

Nadmorska višina
(123-1289 n. m. v.)

Naklon površja (0-55°)

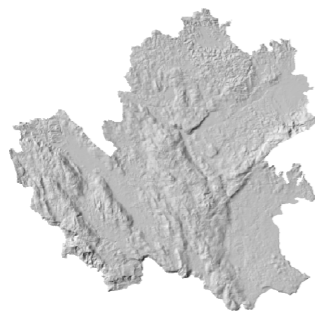
3 subregije

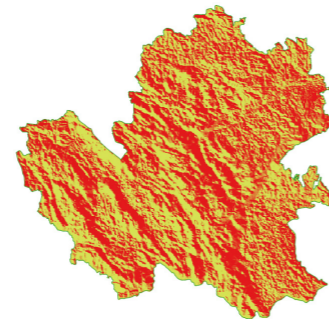
21 občin

145.859 prebivalcev

Relief

Ekspozicija površja
(**severna**, **južna**)

2.675 km²

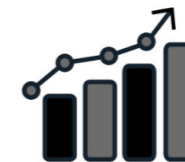
gostota poseljenosti

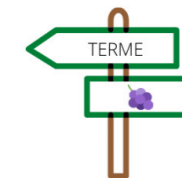
gozdnatost

razvito gospodarstvo,
industrijska tradicija

visok delež sredstev za RRD

zdraviliški in zidaniški turizem

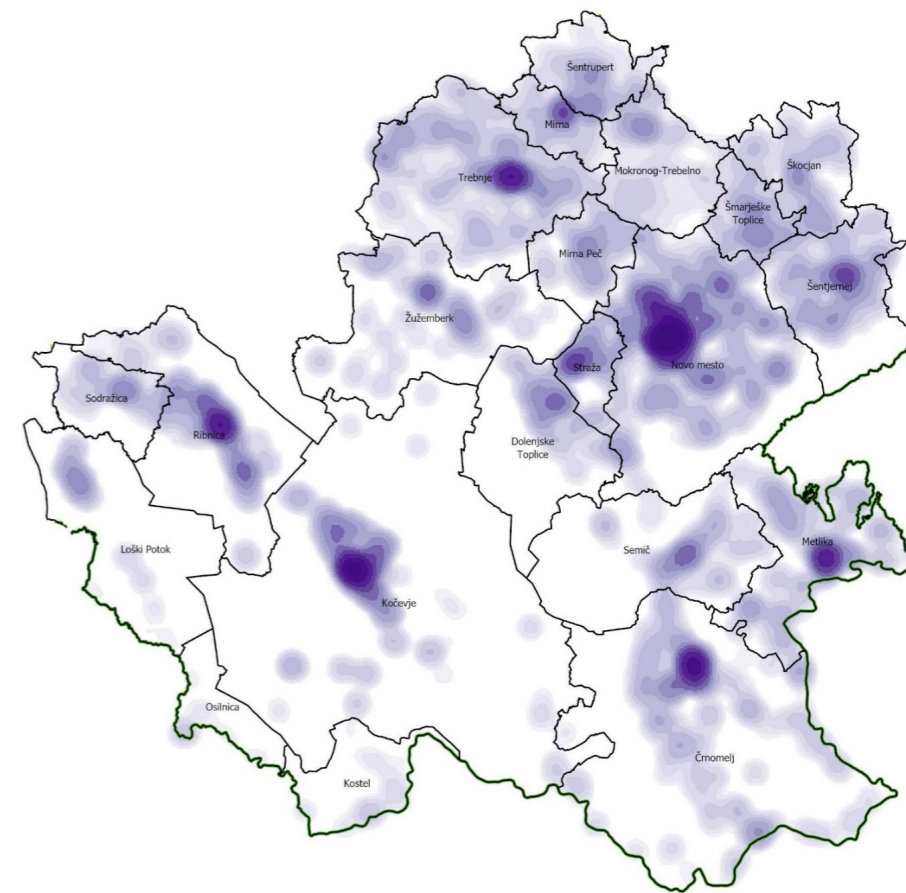
3

Prebivalstvo Jugovzhodne Slovenije

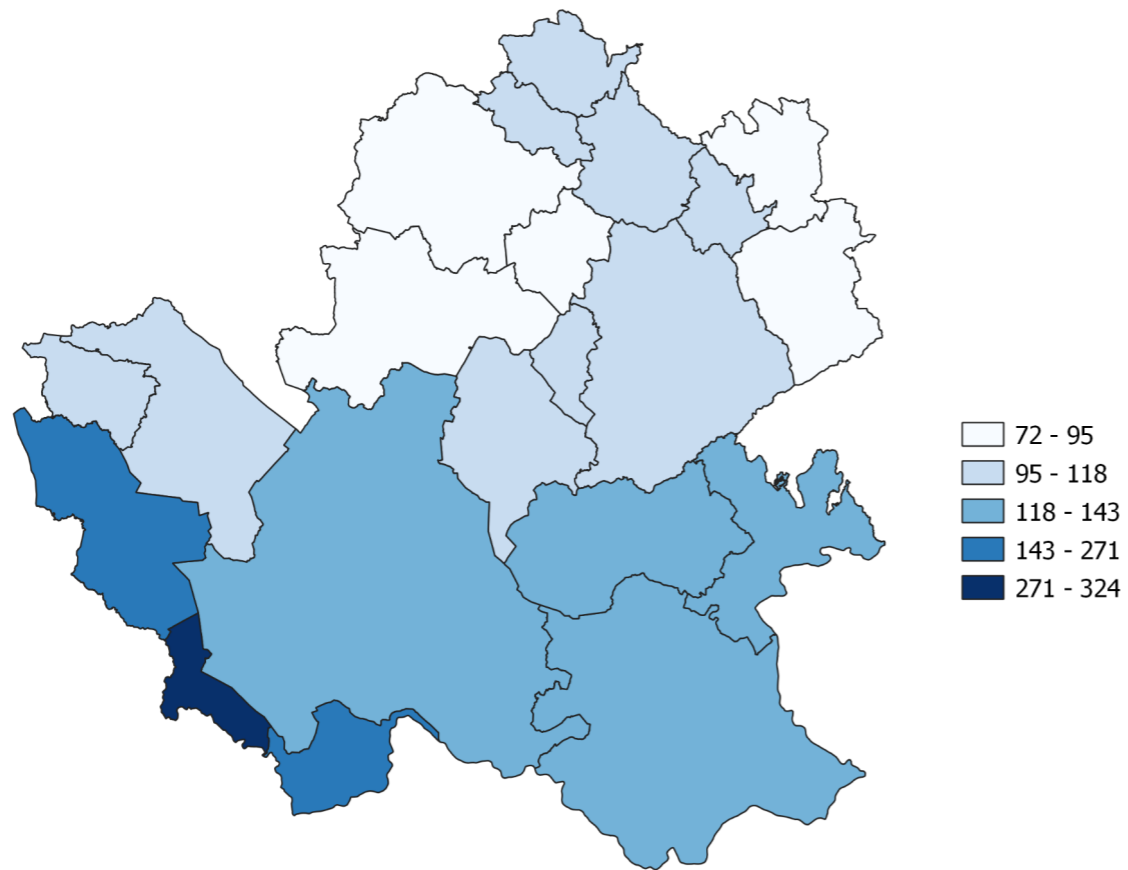
Razvojna regija Jugovzhodna Slovenija je imela leta 2020 145.859 prebivalcev in je bila tretja najredkeje poseljena regija v Sloveniji. V regiji je živel 7 % prebivalcev Slovenije, ki so bili drugi najmlajši s povprečno starostjo 42,7 let. Gostota poseljenosti prebivalstva je bila 54,5 prebivalcev na km², kar je skoraj polovico manj od slovenskega povprečja, ki je bilo 103,6. Poselitev je na razgibanem površju Jugovzhodne Slovenije neenakomerna – najgosteje poseljena območja so doline in ravnine (naselja Trebnje, Novo mesto, Kočevje, Šentjernej, Črnomelj, Metlika), medtem ko so planote redko poseljene in neposeljene. V regiji je 1052 naselij – od teh 6 središčnih na državni ravni – Novo mesto kot središče državnega pomena, Kočevje in Črnomelj kot središči regionalnega pomena in Trebnje, Metlika, Ribnica kot središča medobčinskega pomena.

Število prebivalcev v regiji se z leti počasi, a stalno povečuje. V skupnem prirastu prevladuje pozitiven selitveni prirast, predvsem zaradi priseljevanja iz tujine, kar je v največji meri posledica povpraševanja po delovni sili. Konec leta 2020 je bilo v regiji Jugovzhodna Slovenija skupaj 63.933 delovno aktivnih prebivalcev. Stopnja delovne aktivnosti v regiji je bila v letu 2020 nekoliko nad slovenskim povprečjem in je znašala 68 %.

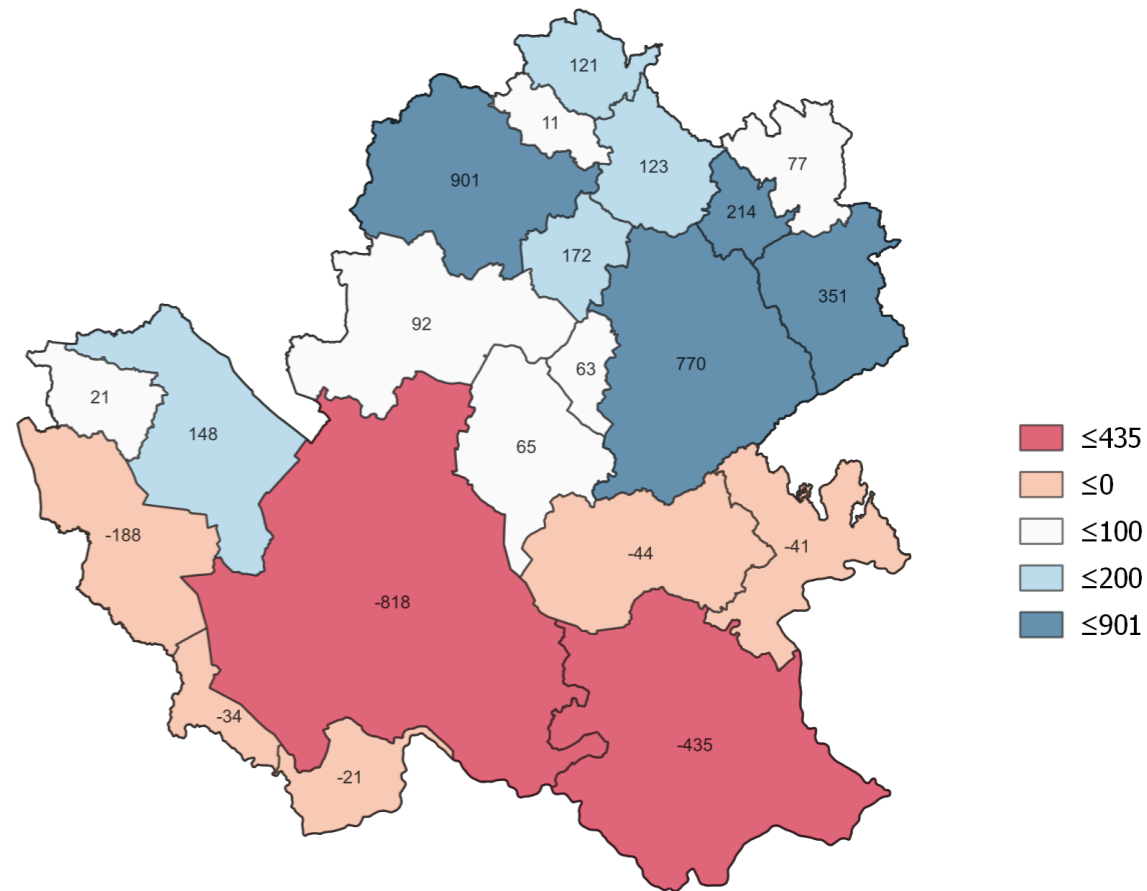
Karta 3: Središča poselitve

Karta 4: Indeks staranja prebivalstva po občinah

Karta 5: Skupni prirast prebivalcev po občinah 2011-2018

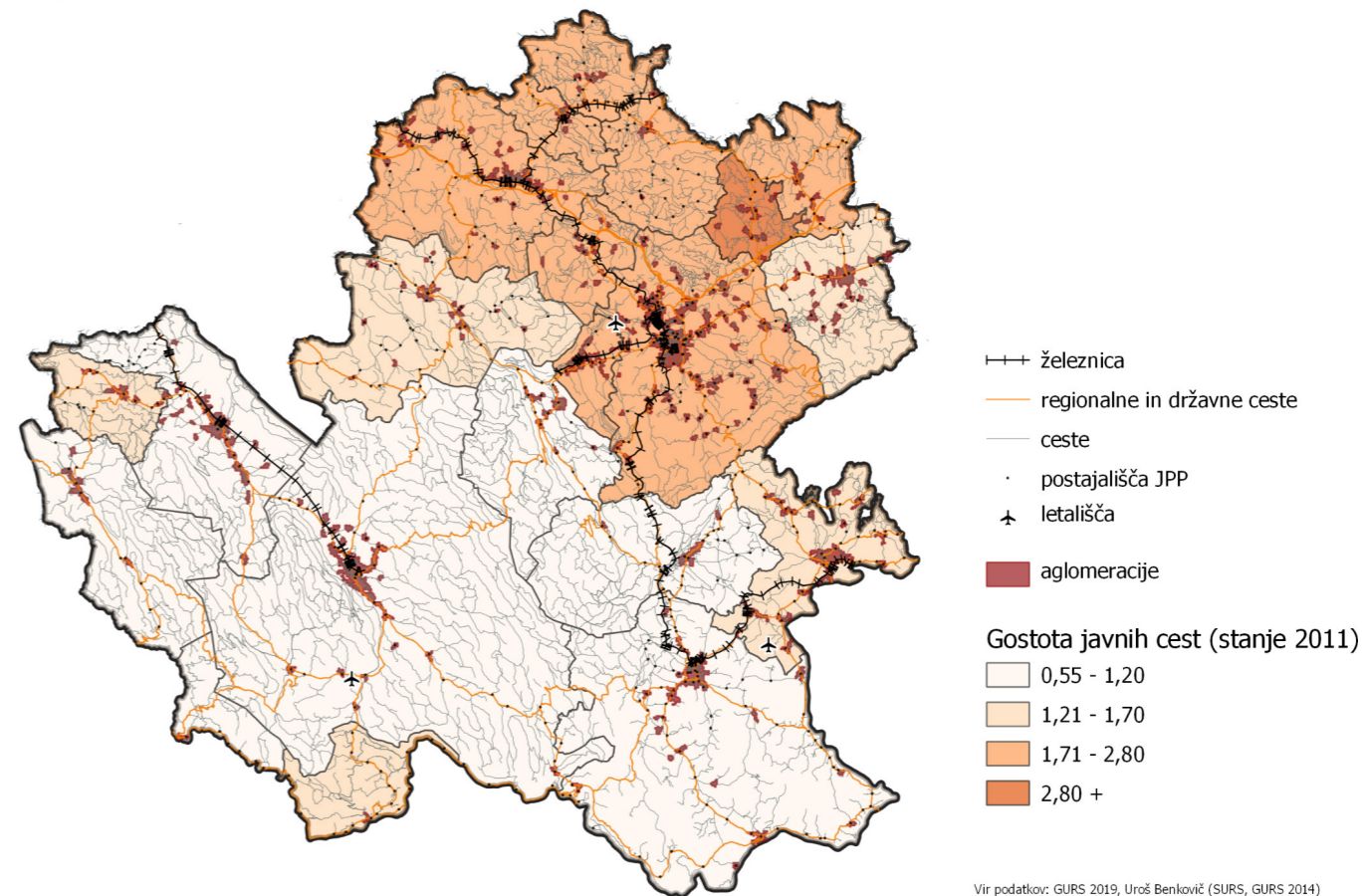

4 Povezovanje mestnih in podeželskih območij

Na območju Jugovzhodne Slovenije se stikata dve makroregiji, in sicer dinarsko-kraška in subpanonska. Prometno najpomembnejšo vlogo znotraj regije ima Dolenjsko podolje, ki je zaradi svojih ugodnih naravnih danosti poselitveno, gospodarsko in prometno središče regije Jugovzhodna Slovenija. Po uravnanem delu poteka avtocesta A2, ki ob 10. koridorju evropskega jedrnega TEN-T omrežja povezuje Karavanke z Obrežjem. Z državnim prostorskim načrtom je umeščena cestna povezava 3. razvojne osi, ki bo izboljšala prometne povezave v Dolenjsko-belokranjskem širšem mestnem območju. V regiji sta dve regionalni železniški povezavi, in sicer Ljubljana-Metlika ter Ljubljana-Kočevje. Načrtuje se njuna prenova, elektrifikacija, povečanje potovalnih hitrosti, skrajšanje potovalnega časa med glavnimi središči ter izboljšanje čezmejne povezljivosti Novega mesta in Karlovca. Javni potniški promet je zaradi redke poseljenosti in nizkih frekvenc voženj nekonkurenčen osebnemu vozilu, ki ga uporablja večina prebivalcev regije. Izboljšanje prometnih povezav lahko prispeva k ohranjanju poseljenosti obmejnih območij in izboljšanju razmer za bivanje v vseh delih regije.

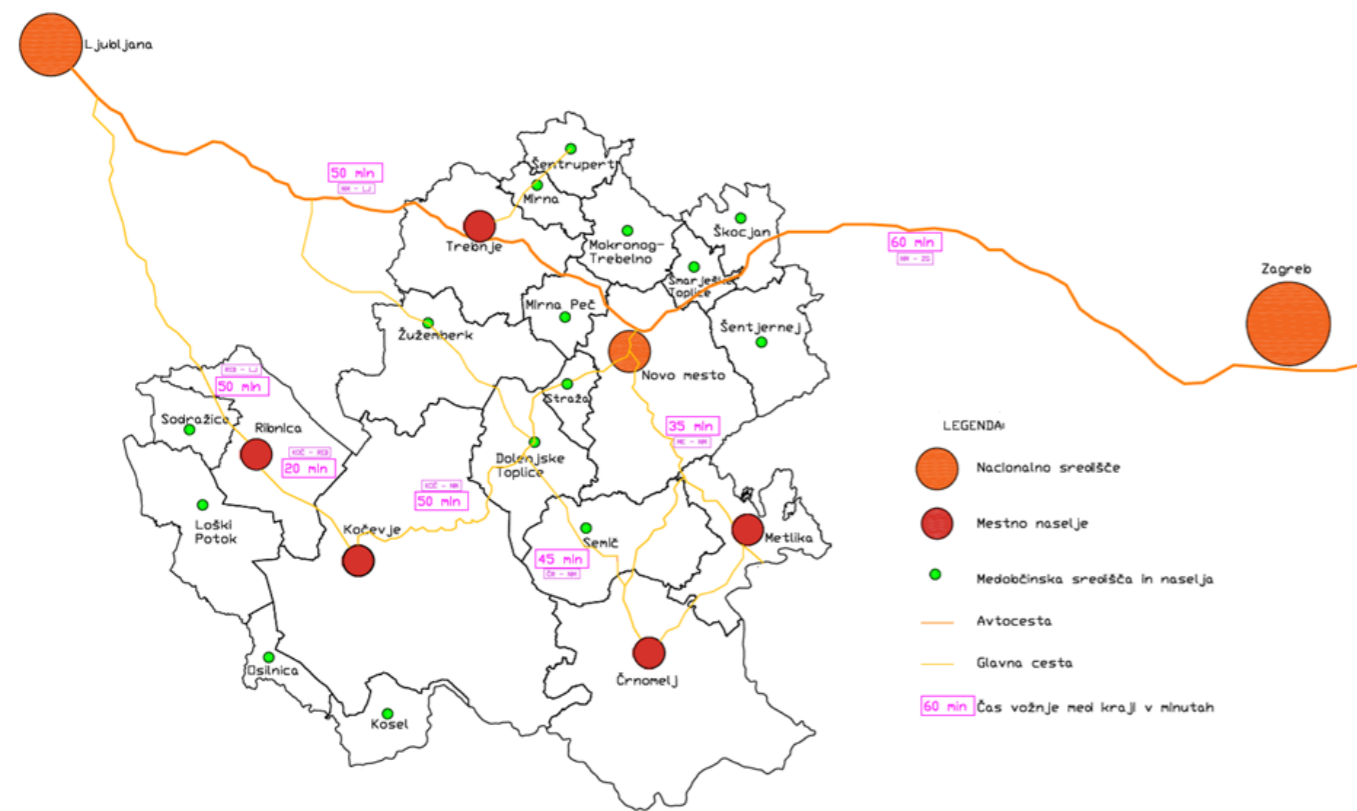
Novo mesto se razvija kot pomembno storitveno, gospodarsko in inovacijsko središče državnega pomena za širše območje Dolenjske, Bele krajine in Posavja. Kot središči regionalnega pomena se razvijata Kočevje in Črnomelj, v katerih se razvija storitve, oskrbne in druge dejavnosti za oskrbo prebivalcev teh središč ter oskrbo prebivalcev njunih gravitacijskih zaledij širšega obkolpskega prostora, ki je pretežno vaškega in podeželskega značaja. Metlika, Trebnje in Ribnica se razvijajo kot medobčinska središča, v katerih se zagotavlja najmanj zdravniška oskrba na primarni ravni. Kočevsko-Ribniško območje se tesneje kot z Novim mestom storitveno in zaposlitveno bolj povezuje z Ljubljano in Ljubljansko urbano regijo. Nadaljnje priložnosti v še bolj tesnem povezovanju mestnih in podeželskih območij so v izboljšanju verige preskrbe s hrano, povezovanju turističnih tokov, vključno s kolesarskimi povezavami ter povezavami prebivalcev v okviru različnih storitev (zaposlitvenih, zdravstvenih, varstvenih, izobraževalnih, kulturnih, verskih, športnih).

Karta 6: Prometne povezave

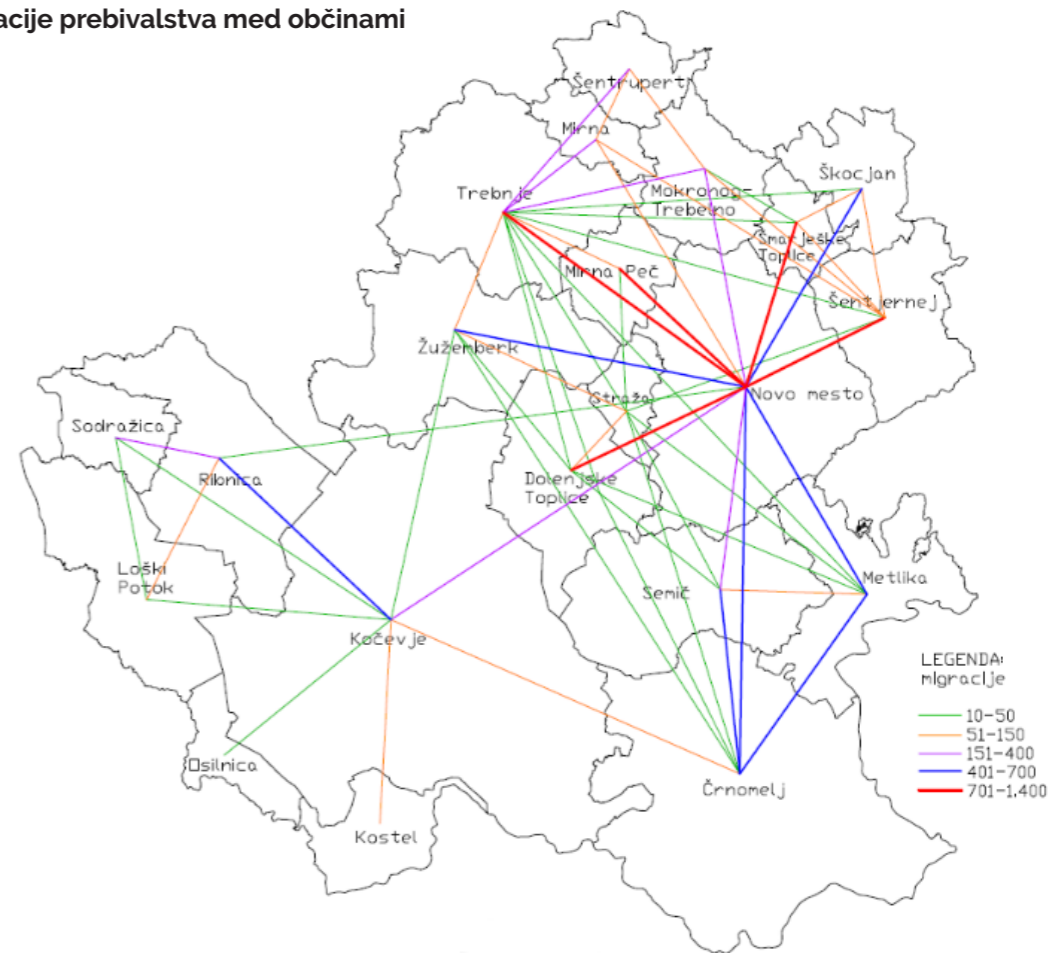

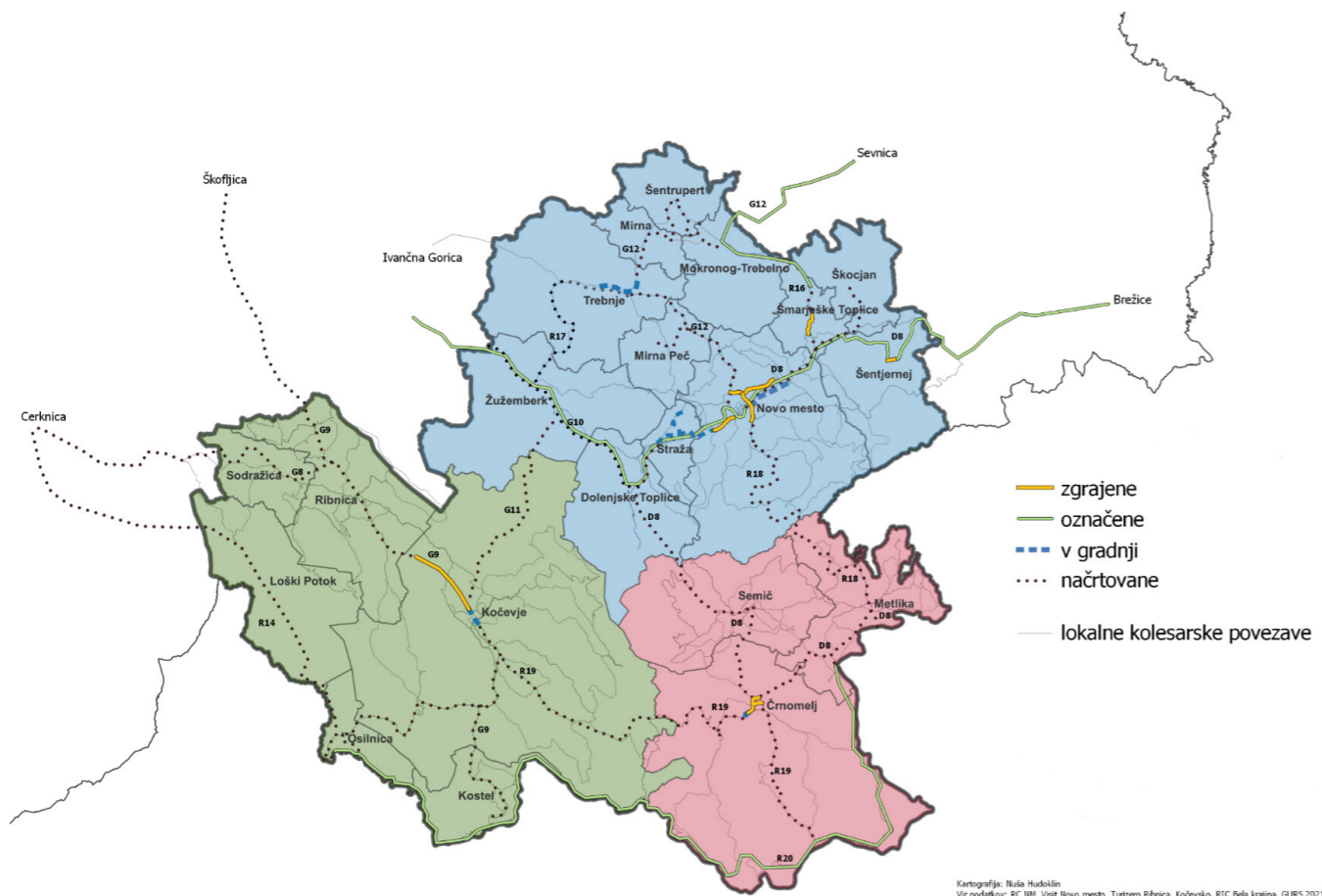
Vir podatkov: GURS 2019, Uroš Benkovič (GURS, GURS 2014)

Karta 7: Dostopnost po cestnem omrežju

Karta 8: Delovne migracije prebivalstva med občinami

Kartografja: Nuša Hudoklin
Vir podatkov: RC INI, Visit Novo mesto, Turizem Ribnica, Kočevsko, RIC Bela krajina, GURS 2021

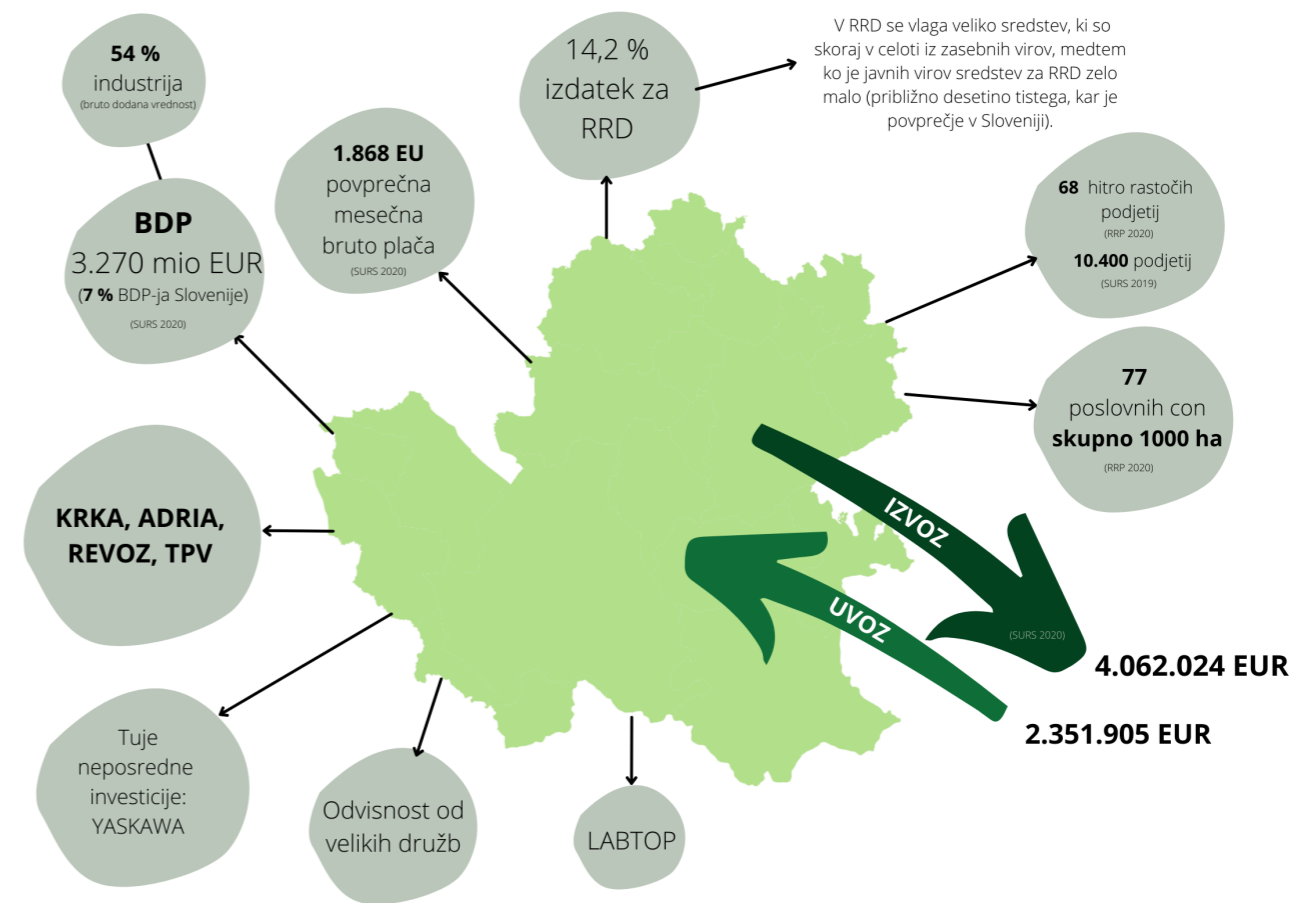
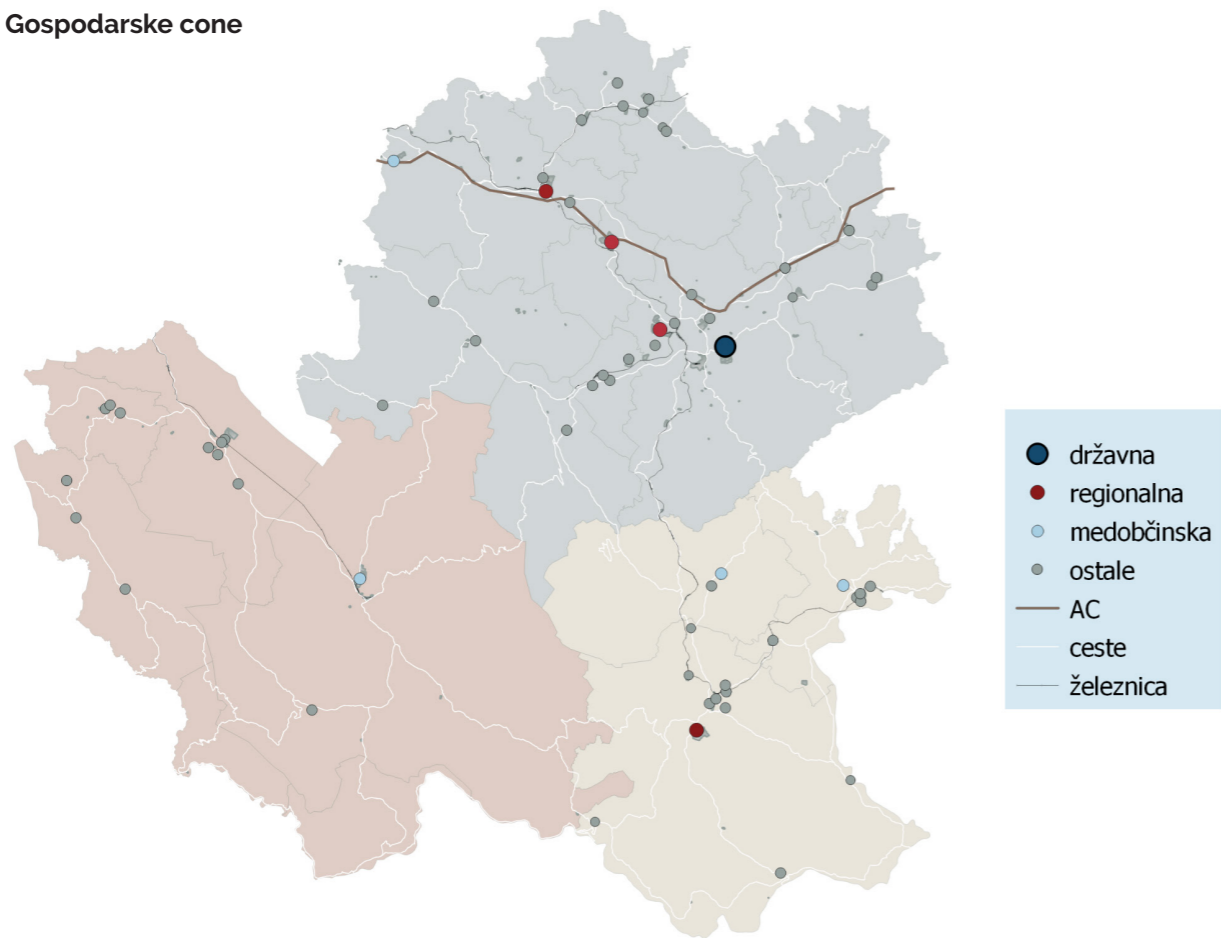
5 Gospodarstvo

Regija Jugovzhodna Slovenija je poznana po dobro stojećem gospodarstvu, za katerega so značilni pozitivni trendi rasti BDP, izvozna usmerjenost, donosnost kapitala in sredstev ter visoka dodana vrednost na zaposlenega. V regiji je bilo po podatkih SURS leta 2020 11.000 podjetij, kar je predstavljalo 5,3 % vseh slovenskih podjetij; vsako je zaposlovalo povprečno 4,9 osebe. BDP na prebivalca je v letu 2020 znašal 22.388 €, kar je bilo nekoliko več od državnega povprečja (22.312 €). Prispevek industrijskih dejavnosti k regionalni bruto dodani vrednosti je bil 54 %, kar je bilo največ med vsemi regijami. Med najpomembnejšimi dejavnostmi so farmacija, avtomobilska industrija in gozdarstvo v povezavi z obdelavo in predelavo lesa ter proizvodnjo pohištva. Največje družbe, ki so pomembnejše tudi za Republiko Slovenijo, so na območju Novega mesta.

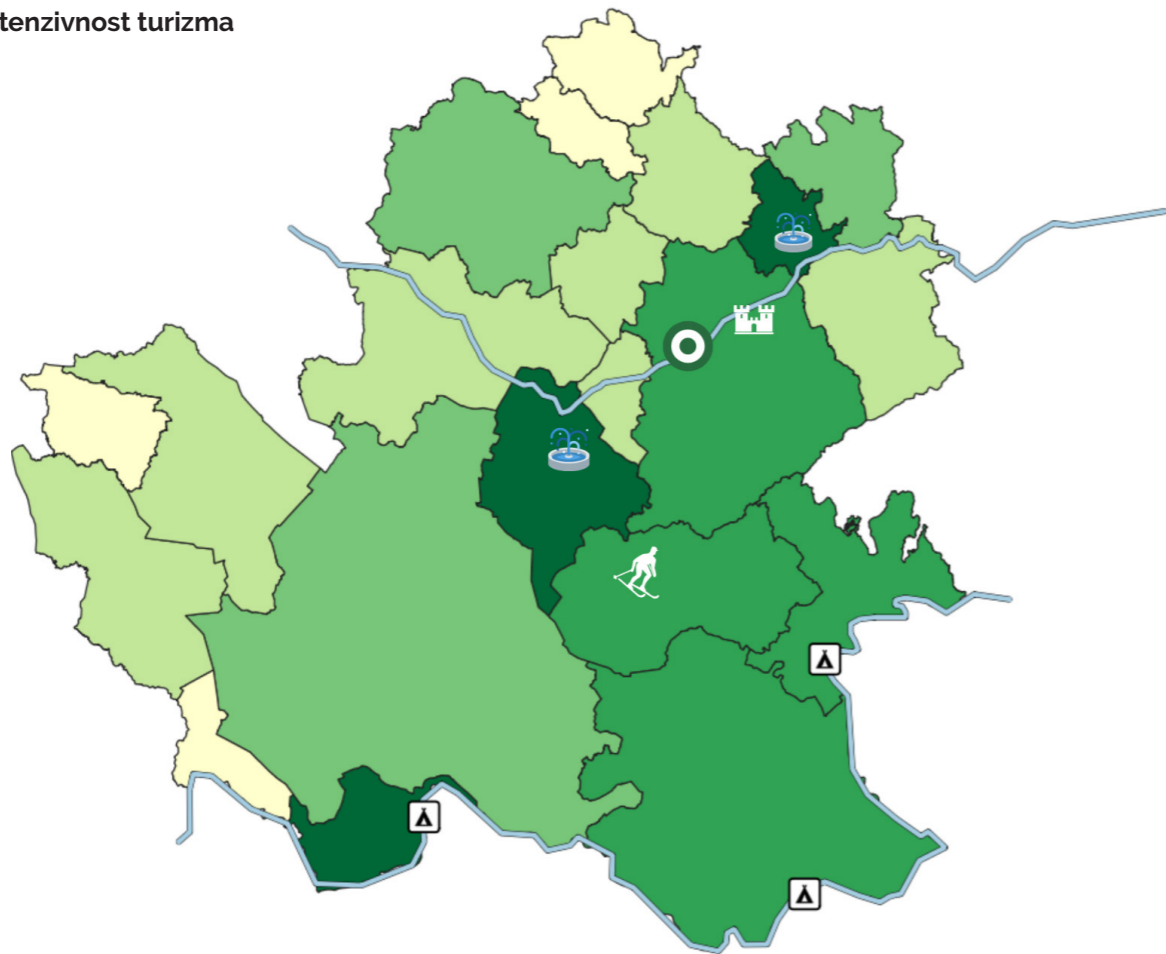
Regija Jugovzhodna Slovenija zadnja leta beleži porast števila prihodov in nočitev turistov. V Sloveniji je bilo leta 2019 evidentiranih 6.229.574 prihodov turistov oz. 25,9 % več kot v letu 2017, v regiji Jugovzhodna Slovenija pa 173.271 prihodov turistov oz. 13,6 % več kot v letu 2017, kar pomeni, da je v regiji ustvarjenih 2,8 % vseh nočitev v državi. Tujih turistov je bilo v letu 2019 v regiji 93.537 (54 %), med njimi največ iz Italije (17 %), Nemčije (12 %), Koreje (7 %) in Avstrije (6 %). V istem letu je bilo ustvarjenih 506.836 prenočitev. Največ prenočitev med tujimi gosti so ustvarili Italijani (19 %), nekoliko manj pa še Nemci (9 %), Izraelci (7 %) in Francozi (6 %). V regiji delujejo vodilne destinacije Bela krajina, Dolenjska in Kočevsko.

V letu 2016 smo imeli v regiji 8.141 kmetijskih gospodarstev, kar je za 3,5 % manj kot v letu 2013. Kmetijska gospodarstva so v letu 2016 v regiji obdelovala skupaj 49.039 ha kmetijskih zemljišč, kar pomeni, da so na povprečno velikem kmetijskem gospodarstvu obdelovali 6 ha kmetijskih zemljišč (0,1 ha manj kot v letu 2013). Na kmetijskem gospodarstvu v regiji so v povprečju v letu 2016 redili 5,1 glav velike živine (0,5 več kot v letu 2013). V povprečju je delovna sila na kmetijskem gospodarstvu prispevala 1,06 polnovredne delovne moči zaposlene osebe. Pomembni kmetijski panogi na ravninskih območjih sta živinoreja in poljedelstvo, na dolenjskih in belokranjskih gričevjih pa tudi vinogradništvo in sadjarstvo, ki se vse bolj povezujeta v turistično ponudbo (gozd, voda, zidanice, drobnica). V regiji je značilno povečevanje deleža zaraščenih površin in spreminjanje kmetijskih zemljišč v pozidana zemljišča.

Karta 10: Gospodarske cone

Karta 11: Intenzivnost turizma

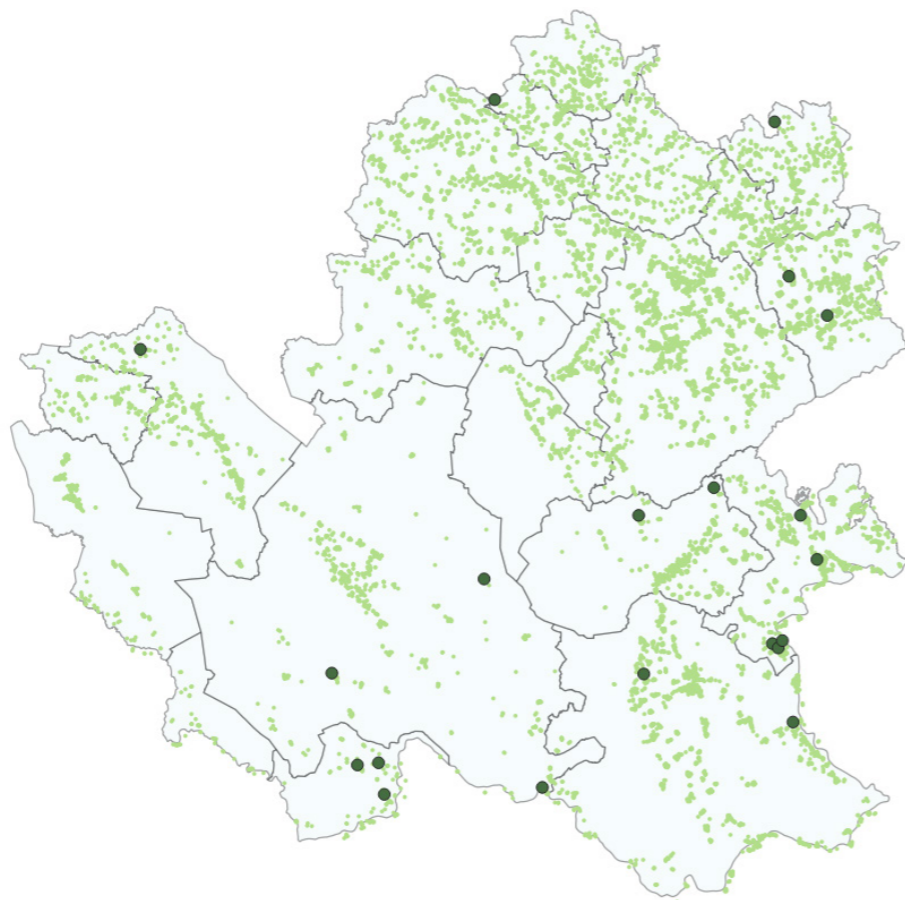
Turizem je najbolj intenziven v dolini reke Kolpe in v zdraviliških občinah Dolenjske Toplice in Šmarješke Toplice. Njuna istoimenska zdravilišča pod okriljem podjetja Terme Krka d. o. o. izkoriščata naravne zdravilne vire in sta osrednja turistična objekta v obeh občinah. Ob zdraviliško-turistični dejavnosti so razvite še ostale oblike turizma, kot so pohodništvo, kolesarjenje, izletništvo, ogled kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti. V Dolenjskih Toplicah ponudbo dopolnjuje Baza 20, v Šmarjeških Toplicah pa vinska fontana cvička. V regiji so pomembnejše turistične lokacije še Mirna gora z Gačami, Gorjanci, kopališča ob Kolpi, gradova Otočec in Kostel, arheološki park Situla, srednjeveški trg Gutenwerd, šentrupertska Dežela kozolcev, dežela suhe robe ter Auerspergova železarna na Dvoru.

Zdraviliški območji Dolenjskih Toplic in Šmarjeških Toplic sta nastali ob tektonskih prelomnicah nad globokimi

termalnimi vodonosniki v dolomitu in apnencu (razpoklinski, mezozojske starosti) in zgodovinskem razvojem obeh središč od 16. stoletja dalje. Temperatura termalne vode je odvisna od lokalnih hidrogeoloških razmer in se giblje med 31 °C in 36 °C. Obe območji sta pomembni za družbeno-ekonomski razvoj širšega območja in sta zaznamovani z gozdom ter naravnim okoljem.

Karta 12: Število in razporeditev kmetijskih gospodarstev

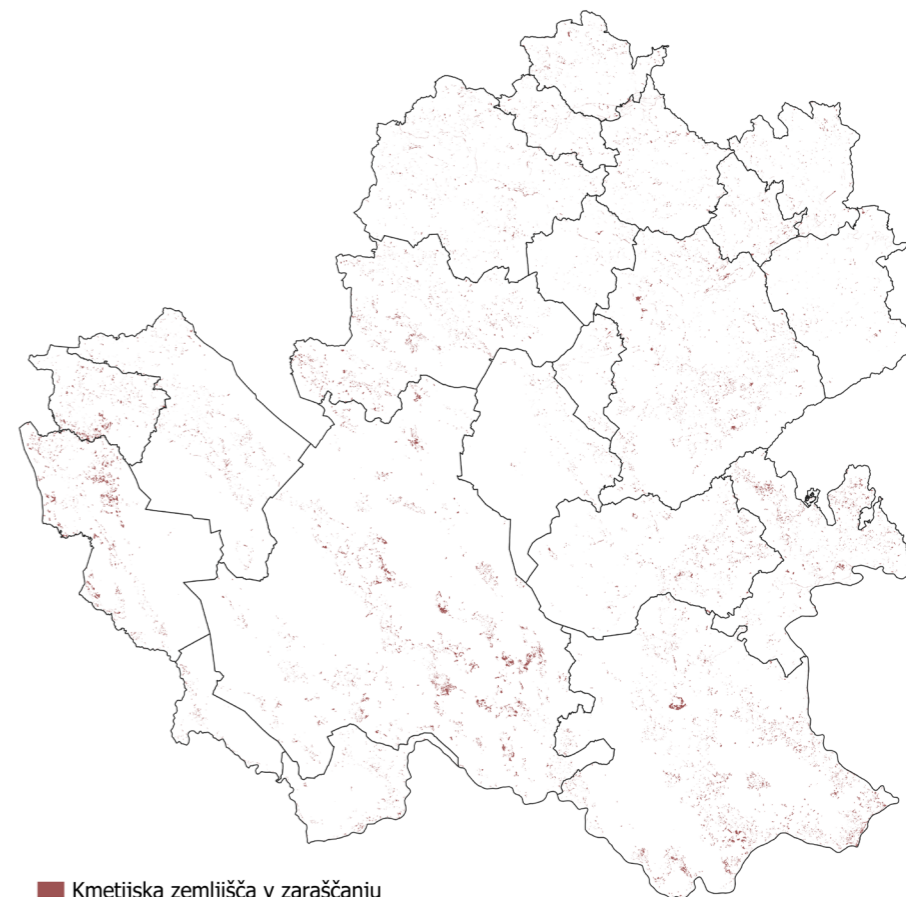
Leta 2016 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji 8.141 kmetijskih gospodarstev, od tega kar 6.942 na območjih z naravnimi omejitvami. V uporabi je bilo 49.039 hektarov kmetijskih zemljišč. Med letoma 2020 in 2010 se je število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo za 10 %. Najbolj aktivne in prisotne kmetijske zadruga so KZ Metlika, KZ Trebnje-Krka ter KGZ Ribnica.

● Kmetijsko gospodarstvo
● Ekološka kmetija

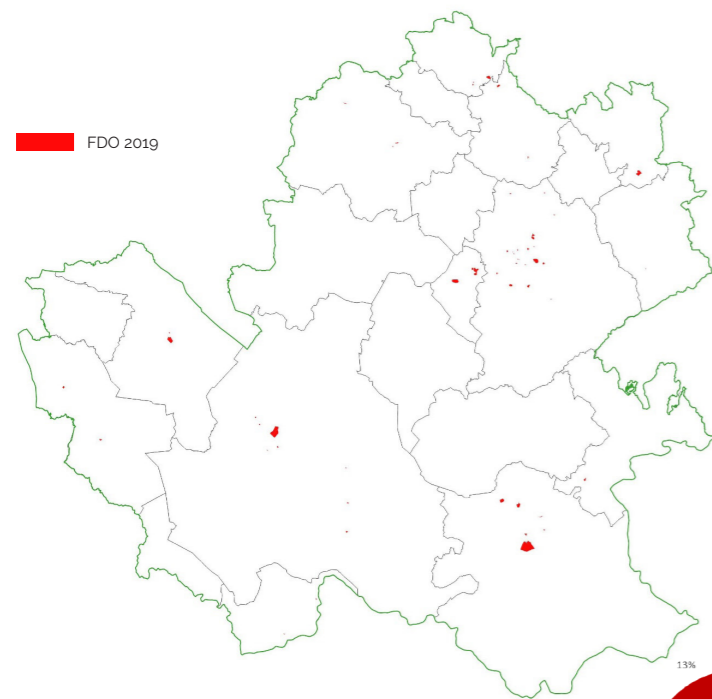
Karta 13: Kmetijska zemljišča v zaraščanju

Poleg osnovne dejavnosti lahko na kmetijah opravljajo več vrst dopolnilnih dejavnosti. Dopolnilne dejavnosti na kmetiji omogočajo boljšo rabo proizvodnih zmogljivosti in delovnih moči kmetije ter pridobivanje dodatnega dohodka. Kmetijska gospodarstva imajo pogosto registriranih več dopolnilnih dejavnosti. Število registriranih vseh dopolnilnih dejavnosti v regiji narašča, in sicer se je število registriranih dopolnilnih dejavnosti v 2019 glede na 2016 povečalo za 63 %. Največ dopolnilnih dejavnosti je registriranih na kmetijskih gospodarstvih v občini Črnomelj (352), najmanj pa v občini Mirna (8). V Osilnici kot edini občini ni kmetijskega gospodarstva z dopolnilno dejavnostjo. Kmetijska gospodarstva zagotavljajo številne pomembne storitve za regijo, kot sta ohranjanje poseljenosti in videza krajine ter samooskrba.

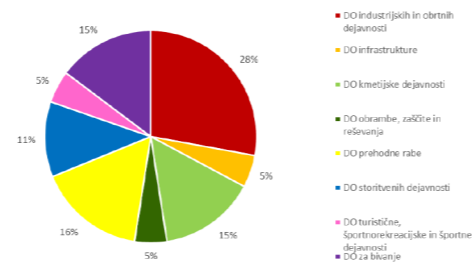

■ Kmetijska zemljišča v zaraščanju

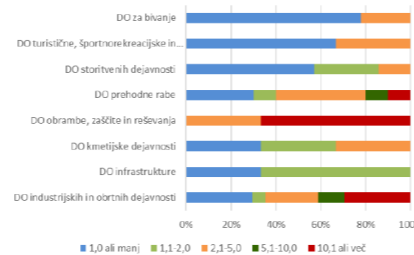
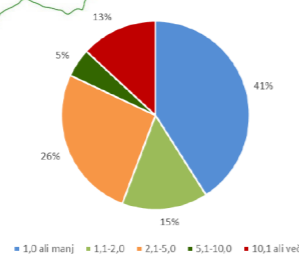
Karta 14: Funkcionalno degradirana območja

struktura FDO po tipih

FDO po velikostnih razredih (v ha)

6 Raznolika naravna in kulturna dediščina

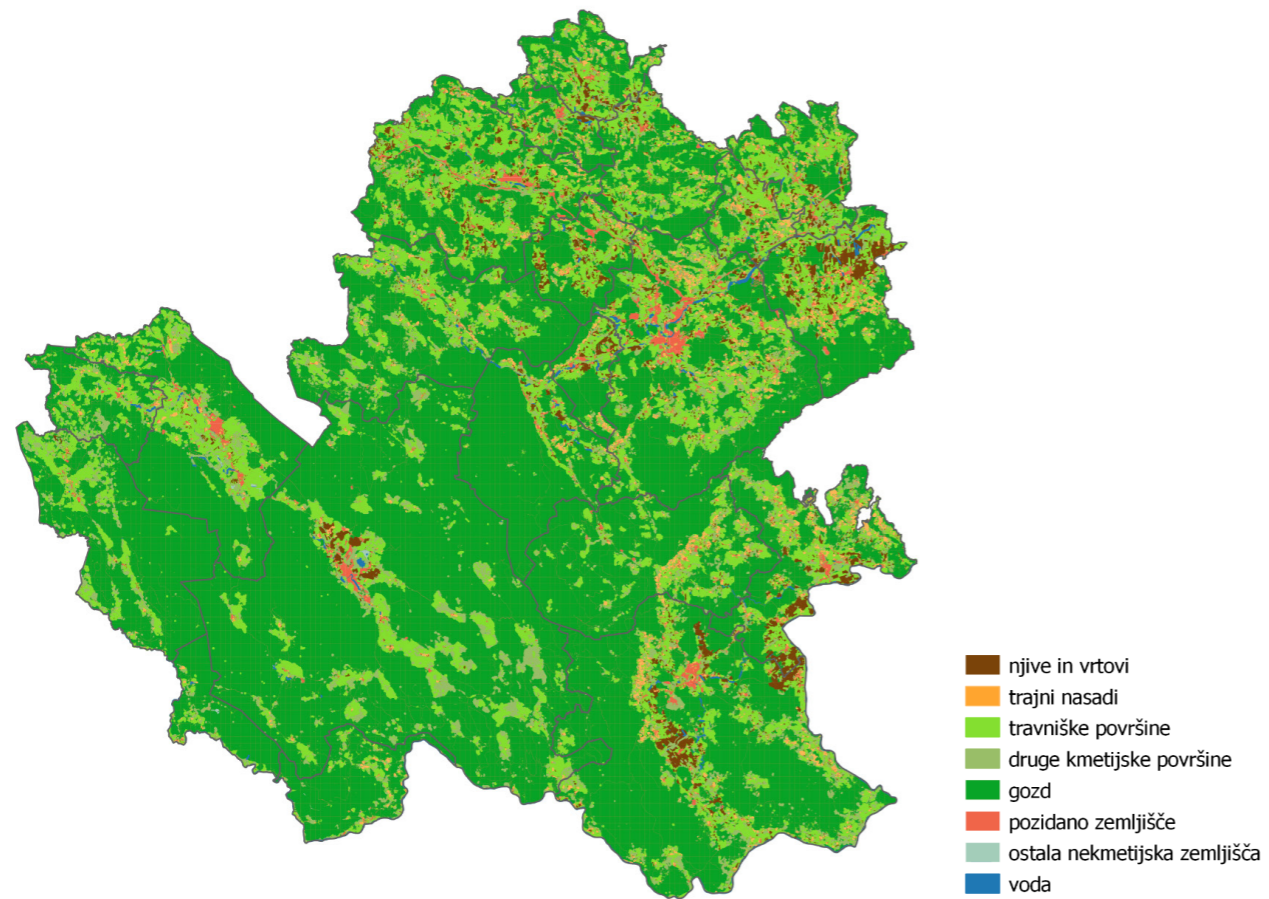
Za Jugovzhodno Slovenijo je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti prostora (prostrani gozdovi Kočevski rog, Gorjanci, Ajdovska planota, dolini reke Krke in Kolpe s pritoki Čabranko in Lahinjo, Kočevsko-ribniško polje,...), velika biotska raznovrstnost ter prisotnost redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

Med naravnimi vrednotami prevladujejo kraške jame, brezna, hidrološka dediščina kraških izvirov in vodotokov, gozdna dediščina z pragozdnimi ostanki, gozdnimi rezervati ter drevesnimi velikani. Veliko naravnih vrednost ima spomeniški, rezervatni in znanstveno-raziskovalni ter izobraževalni pomen, ki je zanimiv za interpretacijo tudi širši javnosti.

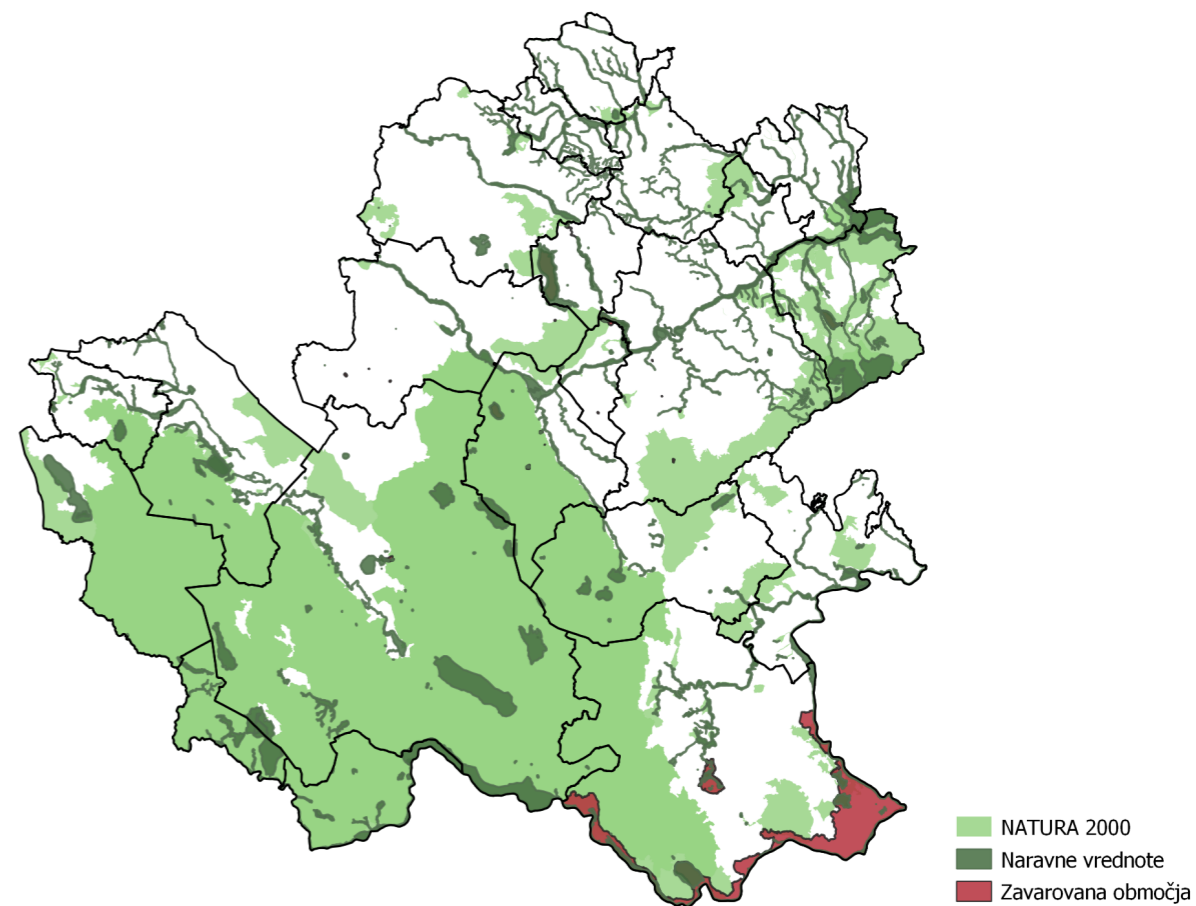
V regiji je opredeljenih 38 območij Natura 2000, ki obsegajo 1000 km² ali 40 % območja regije (v Sloveniji 37 %). Prekrivajo ključne ekosisteme regije, ki so v večji meri že opredeljeni kot naravne vrednote ali širša zavarovana območja širšega prostora. V njih se izvajajo ukrepi za varstvo in ohranjanje redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter življenjskih prostorov, kot to narekujejo dve krovni evropski direktivi za območja Nature 2000. V regiji sta dva širša zavarovana območja, in sicer Krajinski park Kolpa in Krajinski park Lahinja, ki imata kot zavarovani območji, poleg varstva narave pomembno vlogo za celovit trajnostni razvoj.

Za regijo je značilna izjemna arheološka dediščina, ki še vedno ni v celoti raziskana in predstavlja možnost za interpretacijo in prezentacijo v naravnem okolju na mestu najdb ter za vzpostavitev arheoloških poti oz. območij. Dediščino najbolj zaznamuje cerkveni objekti in gradovi, a so slednji po večini v ruševinah ali neuporabni, razen redkih izjem (npr. Otočec, Kostel, Žužemberk, Vinica, Metlika, Ribniški grad).

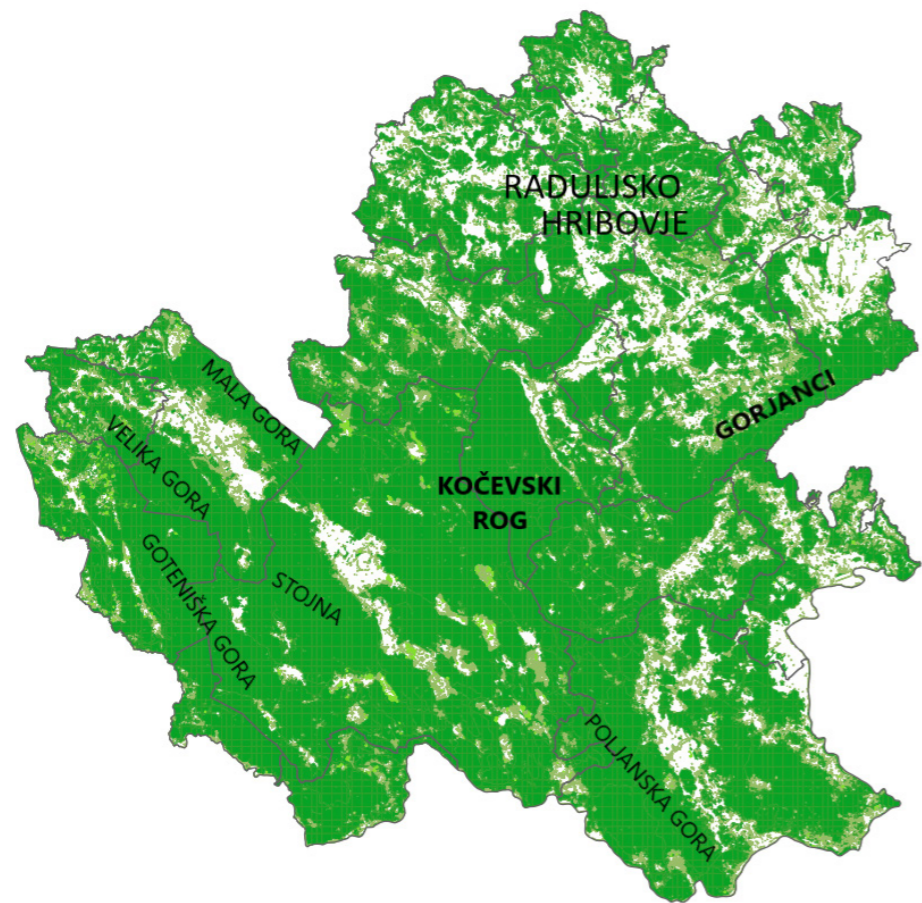
Karta 15: Raba tal

Karta 16: Zeleni sistem regije

Karta 17: Gozdni ekosistem

Gorjanci Planotasto pogorje

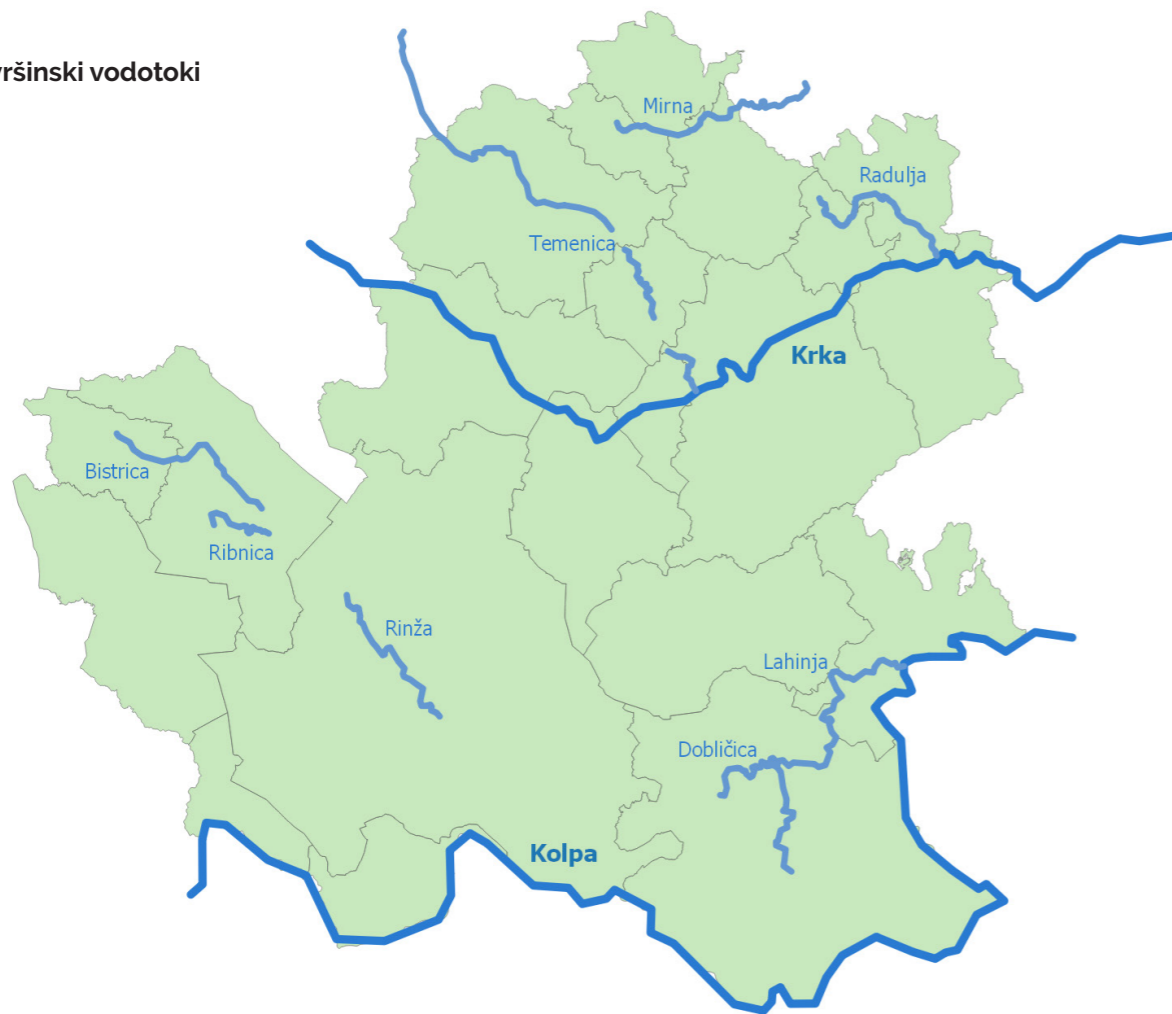
Prevladujoča kamninska podlaga: apnenec in dolomit
Fluviokras: pomembno vodno zajetje, izviri, studenci in potoki
Površina: 210 km²
Najvišja nadmorska višina: 1178 m, Trdinov vrh
NATURA 2000: bukov gozd in košenice (suha travišča) z redkimi rastlinskimi vrstami
Pragozd – naravni rezervat, izvir Minutnik – naravni spomenik
1838: prva gozdna steklarna na Dolenjskem (Dolž)
1927: žaga in gozdna železnica
Prelaz Vahta (616 m), povezuje Novo mesto in Metliko
Načrtovan priključek in predor Gorjanci (3. razvojna os)
Ljudska izročila, Bajke in povesti o Gorjancih (Janez Trdina)

Kočevski Rog Planotasto pogorje

Prevladujoča kamninska podlaga: apnenec in dolomit
Kraške oblike: vrtače, suhe doline, jame, brezna in udornice
Površina: 580 km²
Najvišja nadmorska višina: 1099 m, Veliki Rog
Naravno ohranjeni predeli, NATURA 2000: jelovo-bukovi gozdovi, habitat volka, medveda, risa
Rajhenavski pragozd, pragozd Pečke in pragozd Krokar
Kočevarji in kočevarske vasi – nemška narodnostna skupnost med 14. st. in 1941
Baza 20 – spomenik državnega pomena: partizanska bolnica, vojaško in politično vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja (1943–1944)

Karta 18: Površinski vodotoki

Krka

Površina porečja: 2315 km²
Povprečni letni pretok: 51,9 m³/s
Dolžina: 94 km

Druga najdaljša reka, ki teče samo po slovenskem ozemlju. Izvira v Suhi krajini, pri Brežicah se izliva v Savo. Dežno-snežni režim, s spomladanskim in poznojesenskim viškom, ki sta posledica taljenja snega in obilnejših jesenskih padavin. Zaradi nasičenosti vode z raztopljenim apnencem se na območju Žužemberka, Dvora in Otočca pojavljajo lehnjakovi pragovi. Reka Krka je edina slovenska reka, ki na mahovih in ostalem rastlinju ustvarja lehnjak (CaCO₃). Nekoč izkoriščanje vodnega potenciala za potrebe mlinov in žag, danes za namene turizma in ribogojstva.
Ribolovni revir: sulci, ščuke in potočne postrvi

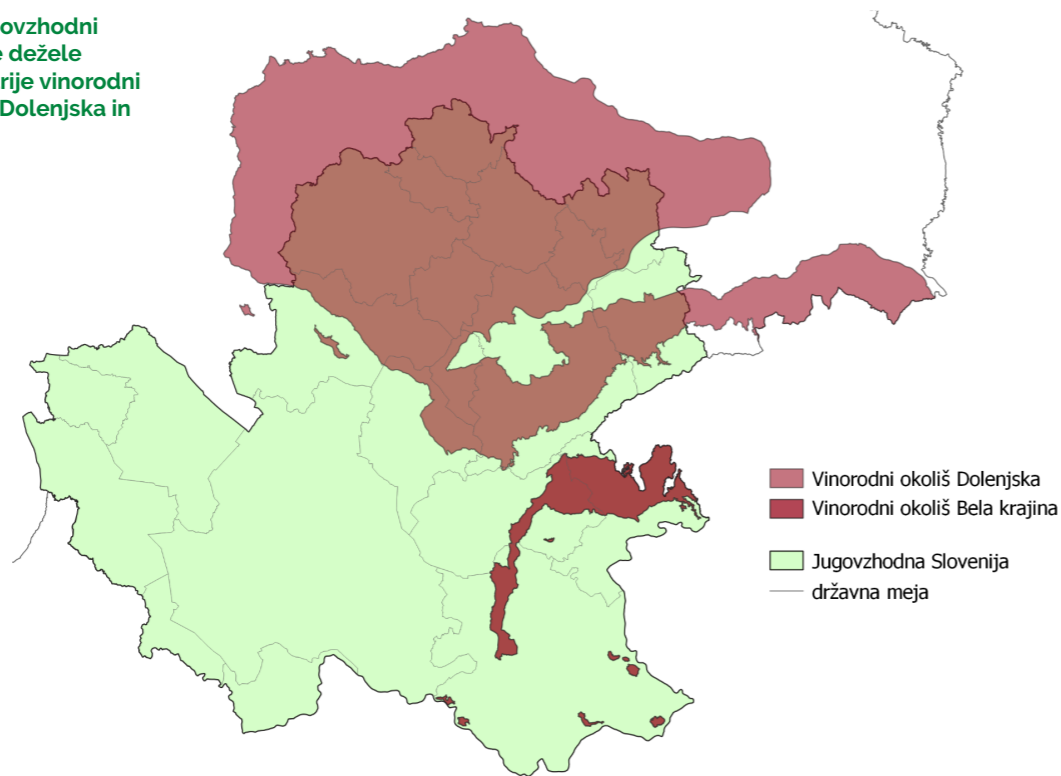
Kolpa

Površina porečja: 9800 km² (1550 km² v Sloveniji)
Povprečni letni pretok: 71 m³/s
Dolžina: 294 km

Mejna reka med Slovenijo in Hrvaško. Izvira v Gorskem kotarju (HR), pri Sisku (HR) se izliva v Savo. Dežno-snežni režim, s spomladanskim in poznojesenskim viškom, ki sta posledica taljenja snegu in obilnejših jesenskih padavin. Varstveno območje NATURA 2000. Krajinski park Kolpa, krajinski park Lahinja (širše zavarovano območje). Steljniki – zemljišča porastla z brezovim gozdom in praprotoj.

Karta 19: Vinorodni okoliši

Vinorodna območja v Jugovzhodni Sloveniji so del vinorodne dežele Posavje, ki jo sestavljajo trije vinorodni okoliši: Bizeljsko-Sremič, Dolenjska in Bela krajina.

Zaradi potreb vinske trte po toploti in svetlobi, vinogradi večinoma uspevajo na prisojnih pobočjih termalnega pasu.

V 90. letih je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano začelo s projektom vinsko-turističnih cest (VTC), ki so bile speljane po vinorodnih deželah. V Jugovzhodni Sloveniji so označene štiri: Gornjedolenjska, Dolnjedolenjska, Podgorjanska in Belokranjska. VTC so turistično urejene ceste znotraj vinorodnih okolišev, ob katerih je zgoščena ponudba lokalnega vina in jedi. Čeprav je projekt nakazoval na potencial vinskega turizma in slovenskega podeželja, v večjem delu zaradi slabe koordinacije ni več aktualen. Ponudniki so prisotni na lokalnih in regionalnih dogodkih, ki so povezani s promocijo vina in vinorodnih dežel, pred kratkim so se začeli povezovati tudi v okviru turizma v zidanicah. Med pandemijo Covida-19 je v novomeški občini na Trški gori zaživel produkt odprtih zidanic. Na državni ravni je bila vzpostavljena medresorska delovna skupina za ohranitev vinogradniških površin v Sloveniji, ki še posebej izginjajo na Dolenjskem, v Beli krajini, Halozah in Šmarsko-virštanjskem vinorodnem okolišu, ki je med Kozjanskim in Bizeljskim.

Vinorodni okoliš Dolenjska

Površina 1394 km²

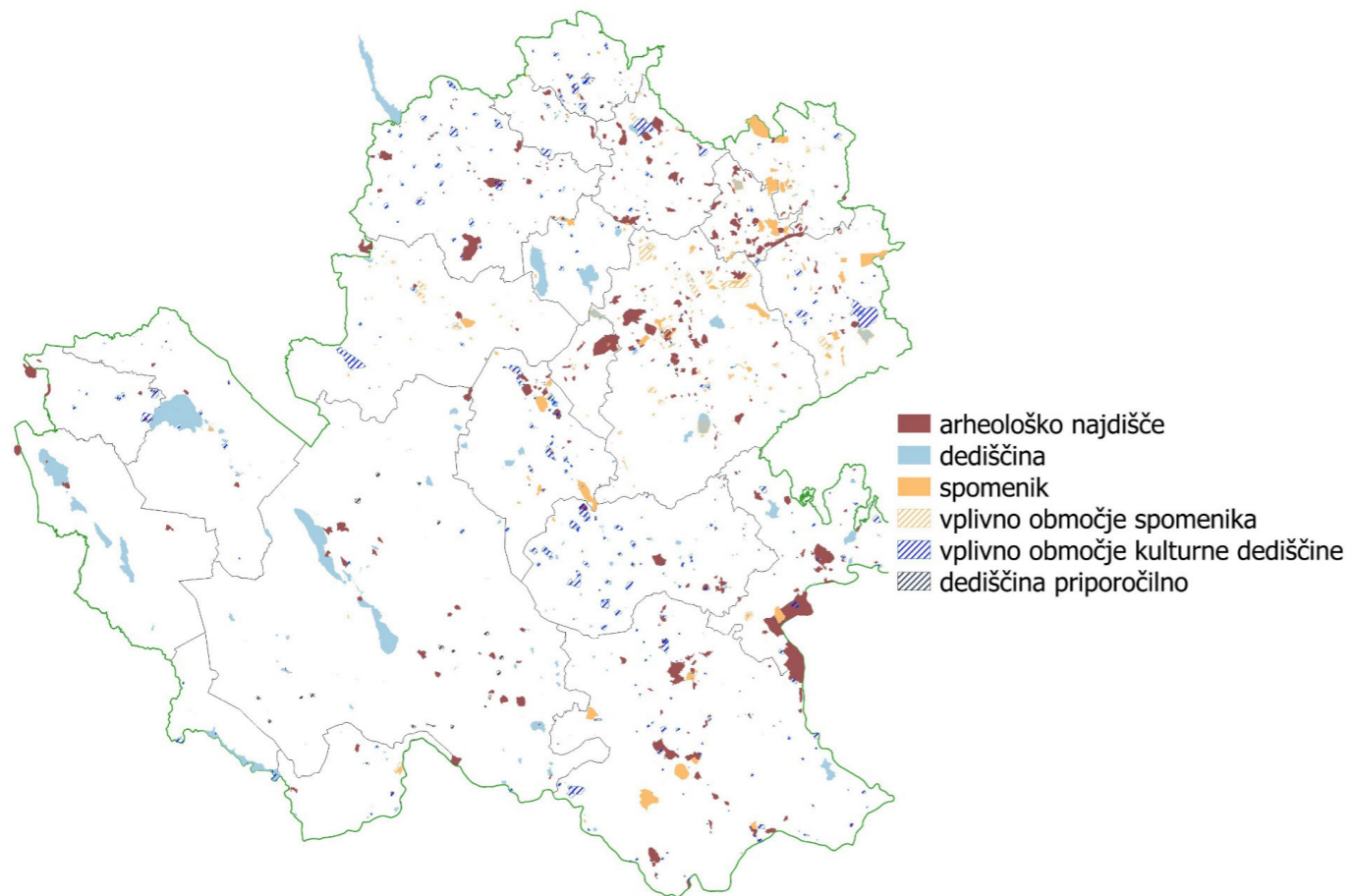
Obsega 1971 ha vinogradov, kar je 4 % v strukturi rabe kmetijskih zemljišč
Značilno vino Cviček (PTP) – suho vino z nizko stopnjo alkohola, rdeče in bele sorte grozdja

Vinorodni okoliš Bela krajina

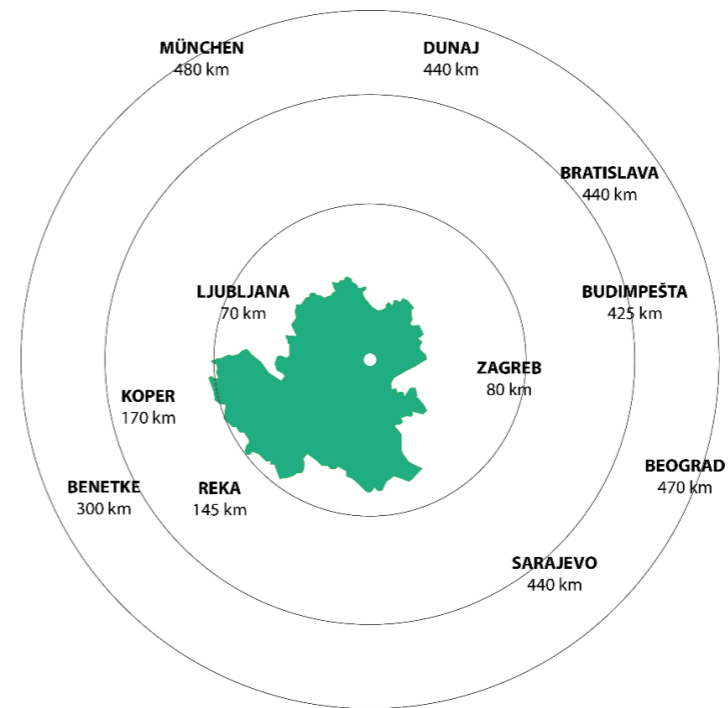
Površina 92 km²

Obsega 436 ha vinogradov, kar je 10 % v strukturi rabe kmetijskih zemljišč
Značilni vini sta Belokranjec in Metliška črnina
Vinska vigred razstava belokranjskih vin, tradicionalna prireditev v maju

Karta 20: Kulturna dediščina

7 Položaj regije v mednarodnem prostoru

Regija je skoraj enako dobro prometno povezana z dvema glavnima mestoma – Republike Slovenije (Ljubljana) in Republike Hrvaške (Zagreb).

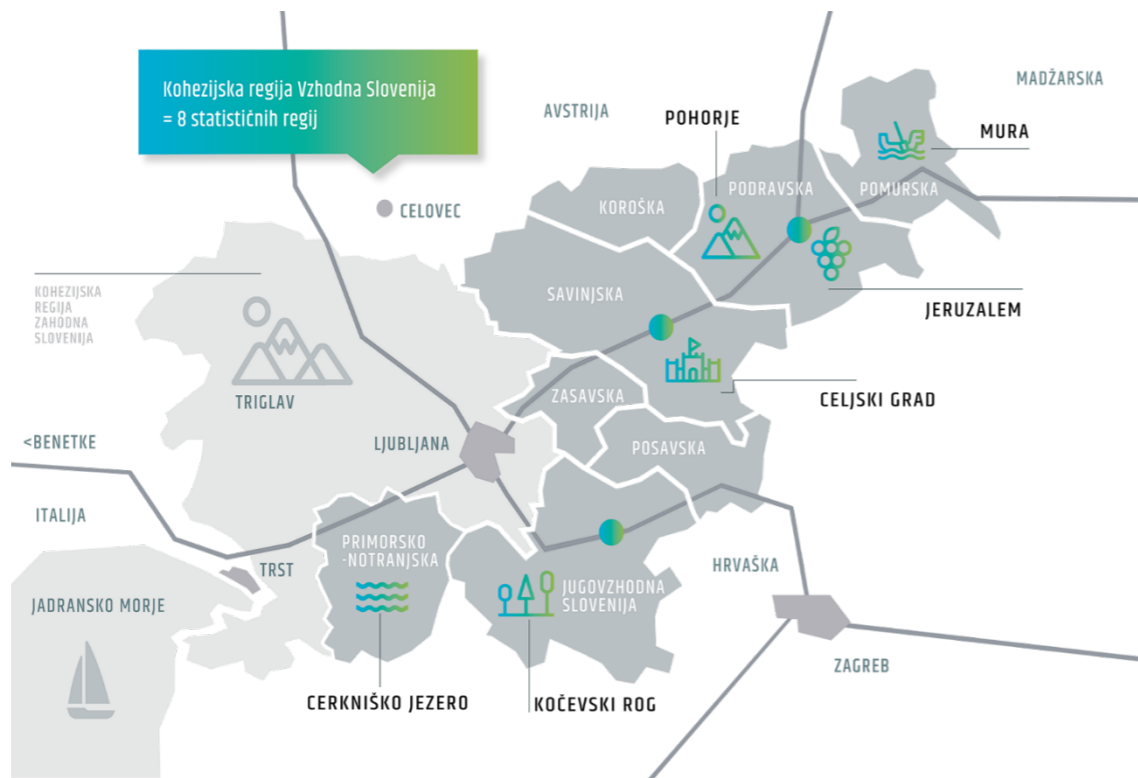
Novo mesto je njeno najpomembnejše storitveno, gospodarsko in inovacijsko središče z izrazito izvezno usmerjenostjo. Njegov prometni položaj ob 10. vseevropskem prometnem koridorju med Salzburgom in Solunom (Alpe-Zahodni Balkan) dodatno krepi lega ob državni tretji razvojni osi, ki bo po okrepila povezavo v smeri Karlovca (Hrvaška) in Bihača (BiH).

V regiji je 8 od 21 občin ob meji z Republiko Hrvaško, kar predstavlja tako omejitev, kot potencial za čezmejno sodelovanje (npr. prek čezmejnega programa Interreg Slovenija-Hrvaška). Prav tako regija išče in izkorišča globalne priložnosti v programih medregionalnega sodelovanja in v transnacionalnih programih v okviru programov Evropskega teritorialnega sodelovanja, ki so na voljo slovenskim prijaviteljem.

V regiji so številne gospodarske družbe, ki imajo dobro vzpostavljeno sodelovanje v mednarodnem okolju.

Karta 21: Vzhodna kohezijska regija

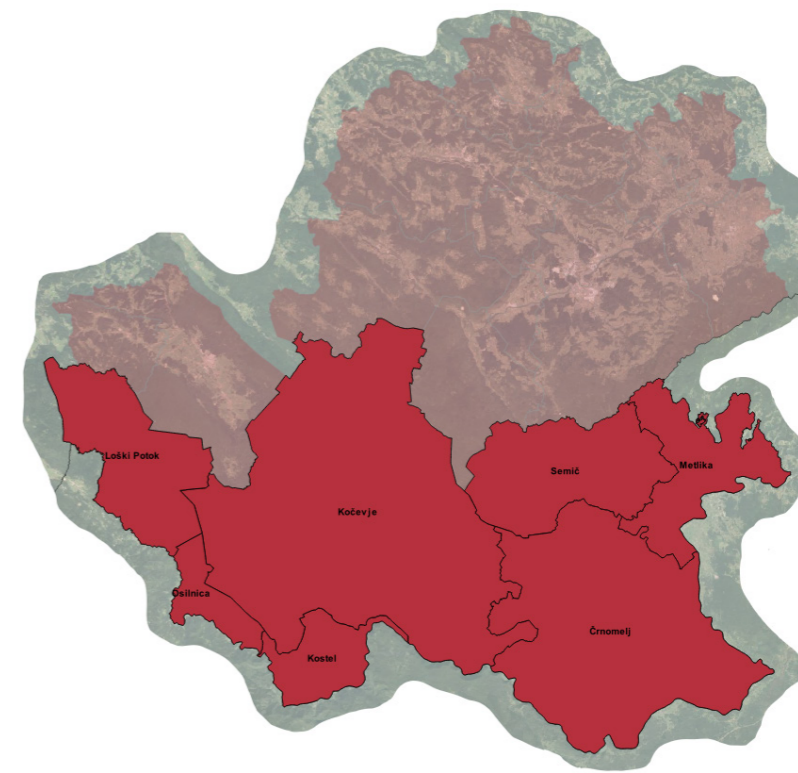
Kohezija je sinonim za povezanost, enotnost in homogenost. V prizadevanju za oblikovanje enotnega trga, solidarnosti ter zmanjšanju gospodarskih, socialnih in teritorialnih neskladij, je bila oblikovana evropska kohezijska politika. Namenjena je vsem regijam za podporo ustvarjanja delovnih mest, gospodarske rasti, trajnostnega razvoja, izboljšanje kakovostnega življenja, ipd. Ozemlje Slovenije je glede na evropsko večletno finančno perspektivo razdeljeno na Vzhodno in Zahodno kohezijsko regijo. Jugovzhodna Slovenija je del kohezijske regije Vzhodna Slovenija in je njena najbolj razvita regija.

Karta 22: Območno razvojno partnerstvo Pokolpje

Območno razvojno partnerstvo Pokolpje sestavlja sedem občin Bele krajine in Kočevskega. Partnerstvo se je oblikovalo na podlagi ukrepov Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja z namenom priprave in izvajanja skupnih projektov za hitrejši razvoj območja, ki ga zaznamuje brezposelnost in depopulacija. Naloge partnerstva med drugim so:

- Podajanje razvojnih pobud in predlogov
- Zagotavljanje sodelovanja ustreznih kadrov in institucij
- Zagotavljanje ustreznih podatkov, potrebnih za pripravo programa in projektov
- Zagotavljanje ustreznih finančnih, materialnih in tehničnih pogojev za delovanje
- Aktivno sodelovanje pri pripravi programa in projektov
- Zagotavljanje uspešne priprave programa, izvedbenega načrta in projektov
- Spremljanje in vrednotenje

8

Jugovzhodna Slovenija in podnebne spremembe

Regija si prizadeva za nadaljevanje in krepitev ozaveščanja prebivalstva o učinkoviti rabi energije in uporabi trajnostnih oblik mobilnosti. Za intenzivnejši prehod v nizkoogljično družbo bo potrebno vlagati sredstva v bolj učinkovito rabo energije, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, aktivnosti na področjih krožnega gospodarstva in trajnostne mobilnosti.

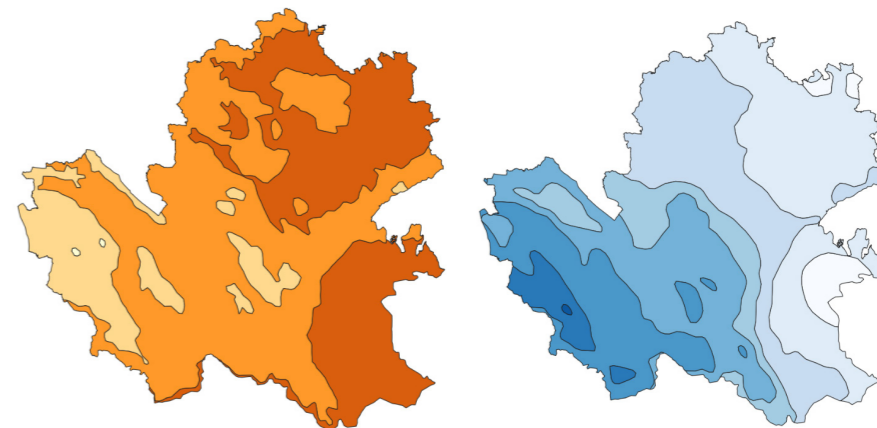
Naslavlja tudi izzive trajnostnega upravljanja z naravnimi viri, ki bo postalo še bolj pomembno. Negativne posledice podnebnih sprememb zahtevajo ukrepanje proti posledicam pogostejših naravnih nesreč, ki jih povzročajo poplave, suša, toča, erozija ter ostale. Z učinkovitejšo zavarovalno politiko, prostorskim planiranjem, nadzorom nad posegi v prostor ter celovitim upravljanjem območij se lahko zmanjša negativne posledice.

Regija bo nadaljevala in okrepila aktivnosti za zagotavljanje visoke kakovosti bivanja, ohranjanje naravnih virov, prilagajanje podnebnim spremembam, ter ustvarjanjem pogojev za nizkoogljično družbo, kot so:

- Urejeno kanalizacijsko omrežje
- Dostopnost do kakovostne oskrbe z zdravstveno neoporečno vodo vsem prebivalcem regije
- Predelava za ponovno uporabo odpadkov
- Večja energetska učinkovitost stavbnega fonda in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov energije
- Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo v vseh snovnih tokovih
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri
- Ohranitev in izboljšanje biotske raznolikosti
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti

Karta 23: Povprečne letne temperature in povprečna višina padavin

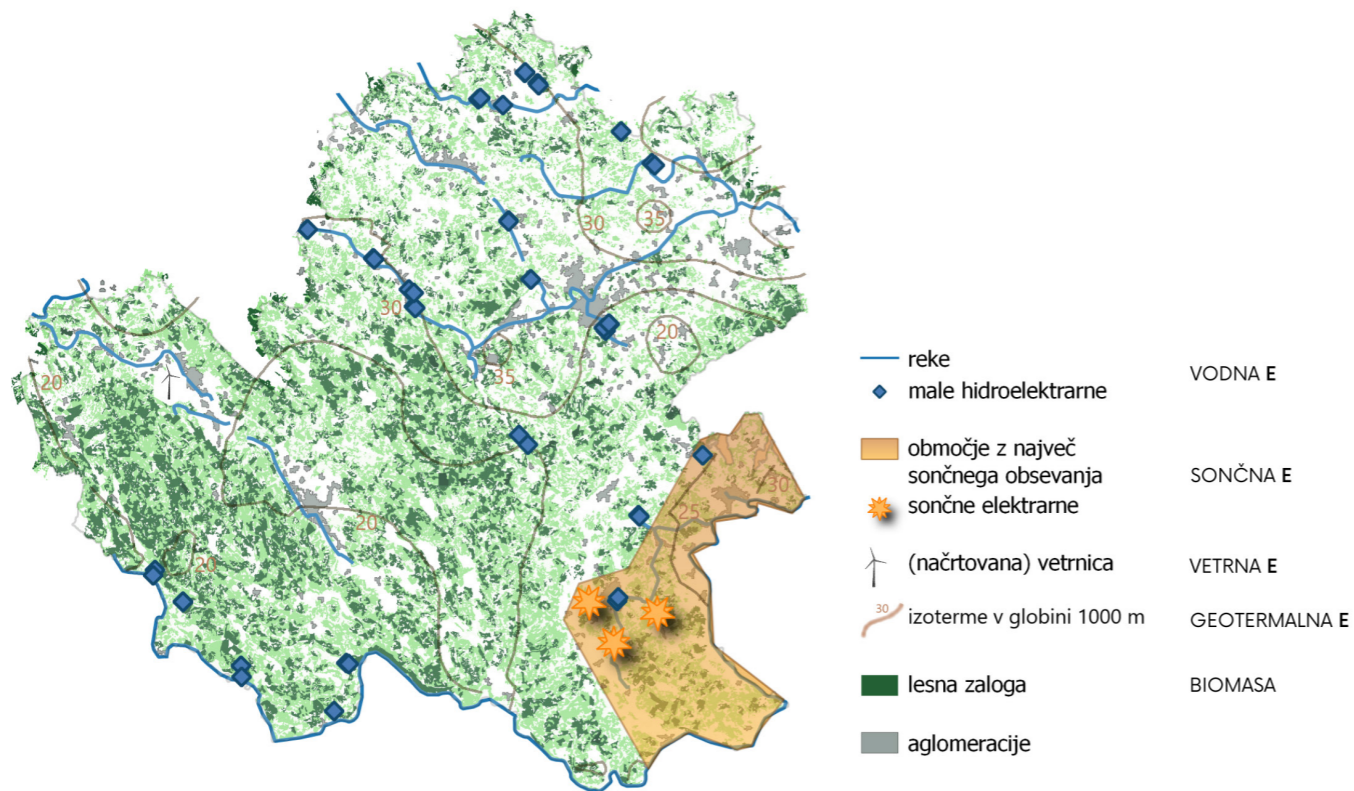
Podnebni scenariji napovedujejo, da se bo v naslednjih letih letna povprečna temperatura zraka v Sloveniji dvignila za 1 °C, v naslednjih 30 letih pa še za dodatno 1 °C. Za padavine podnebni scenariji kažejo spremembe šele v drugem tridesetletnem obdobju (2041–2070), ko se bo količina padavin povečala v vzhodni polovici Slovenije. V zimskem času kaže, da se bo količina padavin povečala, poleti pa zmanjšala. Padavine bodo razporejene drugače in lahko povzročijo več hudourniških poplav.

Temnejša barva prikazuje višje temperature. Slovenija leži v zmerno toplem pasu za katerega je značilno zmerno celinsko podnebje, kar pomeni, da so lahko zime precej hladne in poletja vroča. Najvišje dnevne temperature so namerili poleti v Črnomlju, te so presegale 40 °C. Na dnu ravnin, kotlin, dolin in kraških polj v zimskem in prehodnem času prihaja do temperaturnega obrata.

Temnejša barva prikazuje višjo količino padavin. Padavine prinašajo vlažne zračne mase, njihova količina pa se, kot lahko vidimo tudi na karti, zmanjšuje od zahoda proti vzhodu. Povprečna letna količina padavin je med 1000 in 1300 mm.

Karta 24: Obnovljivi viri energije

9 Viri in literatura

GURS 2021
<https://www.brusnice.si/bilo-je-avgusta-1990/>
<https://www.dolenjskimuzej.si/si/lokacije/kocevski-rog/>
https://krajji.eu/slovenija/zuzemberk_reka_krka_lehnjakovi_pragovi/slo
<https://pokolpje.si/>
<https://www.zupancicevhram.com/en/fishing/>
<http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrednotena-obmocja-0>
<https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=df5b0c8a300145fda417eda6b0c2b52b>
 Vinsko-turistične ceste. 2021. Projekta naloga študentov Filozofske fakultete UL pri programu Geografija. Dečman, Hudoklin, Janjac, Lozar, Malenšek, Turk.
 Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027, december 2021
 Slovenija : pokrajine in ljudje. 2001. Ljubljana: Mladinska knjiga
 Spremembe podnebja v Sloveniji do sredine 21. stoletja, ARSO. 2021
 SURS 2021
 Ekspozicija površja: DMV . GURS 2020
 Terme Krka, d. o. o. 2022

Karte

Karta 1: Razvojni center Novo mesto, d. o. o. 2022 in Google Earth 2022
 Karta 2: GURS 2021
 Karta 3: MNZ 2022 (centralni register prebivalstva)
 Karta 4: SURS 2021
 Karta 5: SURS 2021
 Karta 6: GURS 2019, Uroš Benkovič (SUR, GURS 2014)
 Karta 7: Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027, december 2021
 Karta 8: Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027, december 2021
 Karta 9: RC NM, Visit Novo mesto, Turizem Ribnica, Kočevsko, RIC Bela krajina 2021
 Karta 10: CRP Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence
 Karta 11: SURS 2020
 Karta 12: MKGP 2019
 Karta 13: MKGP 2019
 Karta 14: ARSO, Funkcionalno razvrednotena območja. 2020
 Karta 15: MKGP 2019
 Karta 16: GURS 2019, MOP 2019
 Karta 17: MKGP 2019
 Karta 18: GURS 2021
 Karta 19: MKGP 2021
 Karta 20: Register kulturne dediščine RKD 2022
 Karta 21: <https://vzhodna-slovenija.si/> 2021
 Karta 22: GURS 2021, Google Earth 2021
 Karta 23: ARSO 2021, MOP 2021
 Karta 24: GURS, GeoZS, MZI, MOP, ZGS 2022

